

Zveza Prijateljev
Mladine Slovenije®

6 ČISTA VODA IN
SANITARNA UREDITEV

natečaj 2021/2022

Brez modre ni zelene,
brez vode ni življenja

Natečaj Evropa v šoli

Zamisel o združení Evropi, Evropi miru in blaginje, je nastala med drugim tudi zato, da ne bi nikoli več prišlo do strahotnih dogodkov, ki smo jim bili priča v zgodovini. Le če si bomo posamezniki, narodi in države prizadevali ohraniti mir, povečati blaginjo, krepiti medsebojno solidarnost in sožitje ter razvijati demokratično ureditev s spoštovanjem človekovih pravic vsakogar, bomo presegli stoletne konflikte in sprejeli izzive prihodnosti. Razvoj naše celine je odvisen predvsem od nas, prebivalcev Evrope, zlasti od mladih.

Temeljni cilji natečaja so prispevati k ustvarjalnemu soočenju z družbenimi problemi, s katerimi se spopadamo doma, v Evropi in svetu, ter krepitev medsebojnega razumevanja, strpnosti in solidarnosti. S pridobivanjem novih znanj in vedenj ter spodbujanjem kritičnega odnosa do dogajanj v ožjem in širšem okolju si želimo v okviru natečaja prispevati k razvijanju ustvarjalnosti, zmožnosti samostojnega, kritičnega mišljenja in presojanja mladih. Poleg tega je cilj natečaja tudi spodbujanje doživljanja in izražanja na vseh področjih umetnostnih zvrsti - na jezikovnem, likovnem, fotografskem in video področju, mladi pa lahko ustvarijo tudi svojo spletno stran.

Poleg vsebinskega učenja in ustvarjanja natečaj prispeva tudi k uresničevanju ciljev izobraževanja. Zakonske podlage nas namreč vodijo, da je treba vzgajati in izobraževati v skladu s trajnostnim razvojem in širiti zavest odgovornosti za naravno okolje. Dejavno vključevanje v demokratično družbo vključuje odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi in kultur ter naravnega in družbenega okolja.

Natečaj poteka na treh ravneh. Učenci in dijaki najprej ustvarjajo na šolski ravni, kjer mentorji izberejo izdelke in jih pošljejo ocenjevalnim komisijam na regijskih ravneh. Te izberejo najboljša dela s posameznega področja in jih posredujejo na nacionalno raven. Strokovna nacionalna ocenjevalna komisija nagradi prva tri dela posameznega natečajnega področja vsake starostne skupine. Avtorji vseh nagrajenih del, pa tudi mentorji in ostali sodelujoči, so povabljeni na nacionalno zaključno prireditev.

Natečaj Evropa v šoli se zaključi z nacionalno prireditvijo, ki navadno poteka v tednu, ko praznujemo dan Evrope (9. maj). Mladim ustvarjalcem natečaja preko prijetnega kulturnega programa podelimo nagrade in priznanja.

Natečaj Evropa v šoli poteka pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije (ZPMS). Temo natečaja vsako leto izbere Nacionalni odbor natečaja Evropa v šoli pri ZPMS, ki vsebinsko naravnost in slogan navadno prilagodi temi evropskega leta ali ciljem trajnostnega razvoja.

Uvod

Voda je predpogoj za nastanek in tudi obstanek življenja. Brez nje lahko človek preživi le nekaj dni. Pa ste vedeli, koliko pitne vode sploh imamo na našem planetu? Sladka voda obsega le 2,5 % vodnih virov na Zemlji, od tega je 70 % shranjenih v ledenih in snežnih gorah na arktičnih in antarktičnih območjih, preostanek pa v podtalni vodi, jezerih, rekah in mokriščih. Kot pitno vodo imamo ljudje na voljo manj kot 0,5 % vse vode na Zemlji. Človeštvo je velik porabnik vode in močno vpliva na vodni režim v številnih pokrajinah, pa tudi globalno. Vodni odtis je globalni kazalnik tako neposredne porabe kot posredne rabe pitne vode (vode, nujne za izdelavo ali pridelavo neke dobrine). Slednji, to je posredni porabi, rečemo tudi »virtualna« ali skrita voda. Potrošnja vode narašča, v zadnjih 100 letih se je poraba pitne vode denimo povečala za šestkrat. Rast prebivalstva in višja raven dohodka vodita do večjega povpraševanja po izdelkih, ki zahtevajo večjo porabo vode, kot so meso, sladkor in bombaž. To vpliva na sladkovodne ekosisteme, zaježujemo in reguliramo reke, zaradi namakanja se izsušujejo jezera in reke, prav tako pa to ogroža številne sladkovodne živalske in rastlinske vrste. Položaj še poslabšujejo podnebne spremembe in naraščajoče temperature, kar vpliva na porazdelitev in vzorec padavin, povzroča taljenje vodnih zalog, kot so ledeniki, pospeševanje izhlapevanja itd. To in tekmovanje za vodne vire (npr. primeri jezov, ki so nekatere države odrezali od vodnih zalog) lahko privede do velike svetovne krize z vodo. Poleg tega se močno povečuje tudi onesnaževanje vode, kar vpliva na njeno kakovost in primernost za uporabo.

Vedno večje zavedanje o vodi kot bogastvu in javnemu dobremu je pripeljalo več držav tega sveta do tega, da so pravico do vode vključili celo v svoje ustave – ena od teh držav je tudi Slovenija. Pravica do vode je namreč ena od temeljnih človekovih pravic. Ustaljena razlaga tako Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah kot tudi Evropske socialne listine je že doslej vključevala tudi pravico do vode v okviru pravice do življenjskega standarda in pravice do primernega stanovanja. Pravico do vode je mogoče izpeljati tudi iz drugih človekovih pravic, npr. iz pravice do zdravega življenjskega okolja po slovenski ustavi. Leta 2010 je skupščina Združenih narodov z resolucijo »Človekova pravica do vode in sanitarij« vodo razglasila za skupno dobro, ki pripada človeštvu in je bistvenega pomena za polno življenje in uživanje človekovih pravic. Vseeno so države različno daleč pri tem, koliko navedeno pravico v svoji lastni zakonodaji in praksi jemljejo resno. Leta 2016 je bil Ustavi Republike Slovenije dodan 70. a člen, ki je pravico do pitne vode zapisal kot ustavno pravico, hkrati pa določil, da so vodni viri javno dobro v upravljanju države. To pomeni, da je v Sloveniji oskrba s pitno vodo v režimu neprofitne javne službe, ki jo izvajajo občine, vode pa ne pojmujejo kot tržno blago, kjer bi se ceno lahko določalo na podlagi ponudbe in povpraševanja.

Voda je človekova pravica

Voda torej ni le naravno bogastvo, pač pa je tudi človekova pravica, neodtujljivo povezana s pravico do življenja in pravico do zdravja. Dostop do vode je predpogoj za uživanje mnogih drugih človekovih pravic, kot je pravica do izobrazbe, stanovanja, hrane, zdravja, življenja, zdravega življenjskega okolja, dela in zaščite pred krutim, nečloveškim in ponižujočim kaznovanjem oziroma obravnavo. Prav tako je dostop do vode ključen element za zagotovitev enakosti med spoloma in izkoreninjenje diskriminacije (družine pogosto ne dovolijo deklicam, da bi obiskovale šolo, ker za njih ni posebnega stranišča, še posebej je to denimo težavno v času menstruacije, ali pa šole ne morejo obiskovati, ker jim preveč časa vzame pot do vodnega vira; ženske so namreč pogosto odgovorne za zagotavljanje vode za celotno družino). Če je vodni vir zelo oddaljen, ima to posledice tudi za osebno in fizično varnost osebe (na poti do vodnega vira so predvsem ženske in otroci pogosto žrtve posilstva, nasilja, mučenja).

Za dostop do pitne vode je hkrati nujno, da je spoštovana pravica do svobode izražanja in združevanja, saj to omogoča sodelovanje ljudi v procesu sprejemanja odločitev, povezanih z vodo in dostopom do sanitarij. Tako smo pred kratkim tudi v Sloveniji uresničevali to svojo pravico do soodločanja v t.i. referendumu o vodi, kjer smo v veliki večini zavrnili predlagano novelo zakona, ki bi lahko bila škodljiva za pravico do čiste pitne vode za vse prebivalce in prebivalke Slovenije v prihodnosti.

Kaj vse vključuje pravica do vode?

- zajema **svobodo** pred onesnaženjem vodnih virov, pred diskriminacijo pri dostopu do čiste pitne vode,
- daje **pravico** človeku, da dostopa do čiste, varne pitne vode, ki ga bo ohranjala pri zdravju in življenju, pravico do sodelovanja pri sprejemanju odločitev na državni in lokalni ravni v zvezi z vodo in sanitarnimi zadevami,
- oskrba z vodo mora biti **zadostna**, da omogoča osebno in hišno uporabo: med 50 in 100 litri vode na osebo na dan je treba zagotoviti za osnovne potrebe in minimalne zdravstvene težave (minimum pa je med 20-25 litri na dan na osebo, a to ni dovolj za osnovno higieno in potrebe),
- voda za osebno in domačo uporabo mora biti varna (brez parazitov, mikrobov, škodljivih kemičnih substanc) in **sprejemljiva** (barva, vonj, okus),
- voda in sanitarije morajo biti **fizično in varno dostopne** za vse prebivalstvo (razumna razdalja je takšna, ki vsem omogoča domačo rabo: vodni vir mora biti v okolici 1000 m za osnovni dostop do 20-ih litrov na dan, čas hoje naj ne bi presegel 30 min; če pa je voda dostopna doma, je načeloma človeku zagotovljeno vsaj 100 litrov vode na osebo na dan),
- voda mora biti **cenovno dostopna** vsem (če ni, gredo ljudje do najbližjega, čeprav onesnaženega vodnega vira, nehajo se umivati ali kuhati): UNDP predlaga, da cena vode ne sme presegati več kot 3 % prihodka gospodinjstva.

Voda je naše skupno bogastvo

Voda je prav zares bogastvo. Ravno zato se moramo zanjo ves čas boriti in ukrepati proti morebitni privatizaciji vodnih virov. Z vašimi učenci in učenkami priporočamo ogled animiranega filma Babica Čriček (Abuela Grillo), ki je nastal kot odraz protestov v Boliviji, ki so leta 2000 potekali proti privatizaciji vodnih virov in porastu cene vode, t. i. vojni za vodo. Prebivalci bolivijskega mesta so bili pri uporabi uspešni in so dosegli učinkovito spremembo. Jedro scenarija je vzeto iz mitologije ljudstva Aymara – gre za zgodbe prebivalcev Gran Chaca, območja, ki se razprostira med Bolivijo in Paragvajem. V animiranem filmu Abuela Grillo oz. Babica Čriček v resnici predstavlja mater Zemljo. Delavnico Babica Čriček najdete tudi v Humanitasovem priročniku [Svet med vrsticami](#).

Zanimivosti o pravic do vode

- 771 milijonov ljudi nima niti osnovnega dostopa do čiste pitne vode
- 4,2 milijarde nima dostopa do ustreznih sanitarij, zato kar 800 otrok, mlajših od 5 let, umre **vsak dan** zaradi bolezni, povezanih z boleznimi, ki jih povzroča onesnažena voda, in neprimernih sanitarij.
- 40 % vseh ljudi na tem planetu živi brez osnovnih domačih naprav za umivanje rok z milom in vodo.
- Okrog 80 % odpadne industrijske vode odteče nazaj v vodne tokove, ne da bi jih prečistili ali ponovno uporabili.
- V povprečju morajo afriške in azijske ženske prehoditi razdaljo 6 km, da pridobijo vodo za svoja gospodinjstva.
- Do leta 2050 bi lahko na območjih, kjer vode primanjkuje vsaj en mesec na leto, živelo že do 5,7 milijarde ljudi, kar bi lahko ustvarilo tudi nepredstavljiv boj za vodne vire.
- Tudi v Sloveniji na žalost ni vsem prebivalcem in prebivalkam zagotovljen dostop do pitne vode. Prebivalci romskih naselij pogosto nimajo urejenega dostopa do pitne vode, na kar sta opozarjala tako Varuh človekovih pravic RS kot organizacija Amnesty International Slovenije. Raziskava Vzoredna življenja Amnesty Slovenije razkriva, da številne romske skupnosti v Sloveniji živijo v hudi revščini in nimajo dostopa niti do minimalnih nujnih količin vode. Povprečna dnevna poraba vode v Sloveniji je 150 litrov na osebo, v urbanih središčih tudi do 300 litrov na osebo. Nekatere romske družine pa lahko zberejo le od 10 do 20 litrov vode, ki jo porabijo za pitje, osebno higieno in kuhanje, zbirajo pa jo na oddaljenih mestih in včasih celo iz onesnaženih potokov.
- Pravica do vode ne pomeni, da mora biti voda zastonj, razen če si je gospodinjstvo ne more privoščiti. Le v takšnem primeru mora država zagotoviti minimalne količine vode zastonj. Voda mora biti dostopna vsem po cenah, ki bodo ljudem omogočale, da si jo lahko privoščijo. V vsakem primeru pa mora država sprejeti politike, ki bodo zagotavljale nizke cene vode.
- Pravica do vode zajema le dostop do vode za osebno in domačo rabo, razen če uporaba vode v kmetijstvu preprečuje stradanje.
- V strahu pred privatizacijo vode in posledično povišanih cen za dostop do vode je spomladi 2013 državljansko pobudo za zaščito vode kot javne dobrine podpisalo skoraj 2 milijona Evropejcev in Evropejk.

Globalna (in lokalna) neenakost pri dostopu do čiste pitne vode

Revni so pogosto sistematično izključeni iz sistema, ki omogoča dostop do vode. Viri diskriminacije so lahko zakoni, politike, ukrepi, izključujoče oblikovanje politike (nesodelovanje, ne vključevanje), pomanjkanje zaščite proti diskriminaciji s strani privatnih akterjev. Države imajo obvezo, da prepovedo in izkoreninijo diskriminacijo na vseh področjih.

Skupine, ki so še posebej izpostavljene diskriminaciji, so:

- **URBANI IN PODEŽELSKI REVEŽI:** (ker so revni, se težko soočajo s pomanjkanjem vode) – več kot milijarda ruralnih prebivalcev mora svoje potrebe opravljati na prostem, kar ima negativne posledice za njihovo zdravje in fizično varnost.
 - Ljudje, ki živijo v slumih Jakarte, Manile, Nairobi, plačajo 5 ali celo 10 x več za vodo kot tisti v bogatih predelih ali kot potrošniki v Londonu, New Yorku.

- V Accri, Gani, več kot 800.000 ljudi živi pod robom revščine, a plačuje 10x več za vodo kot prebivalci v premožnih predelih tega mesta.
- Slume pogosto odklopijo od omrežij vode in sanitarij, ker so to nelegalne naselbine; drugi izgovori so še, da prebivalci v slumih ne morejo kriti stroškov obnove, da nimajo dokumentov, ki bi dokazovali, da so upravičeni do uporabe storitev ali da so tik pred deložacijo.
V kolikor imajo ti urbani reveži dostop do vode, je njen tok pogosto prekinjen, da se lahko zagotovi dovolj vode premožnejšim.
- **ŽENSKE:** ženske in otroci v skupnostih po svetu so največkrat tisti, ki zagotavljajo vodo, zlasti če do nje ni dostopa neposredno na zemljišču. Zato deklice ne morejo redno obiskovati šole (oziroma jo manj v primerjavi s fanti), ob teh dejavnostih so lahko izpostavljene in postanejo žrtve groženj, posilstev, mučenja – v zameno za pitno vodo so pripravljene ponuditi seksualne usluge; ženske so tudi pogosto izključene iz procesa sprejemanja odločitev.
- **OTROCI:** diareja je najpogostejši vzrok za umrljivost otrok, starih manj kot pet let; več kot 90 % primerov smrti otrok je povezanih z onesnaženo vodo in neprimernimi sanitariji (pomanjkanje čiste pitne vode poveča občutljivost otrok za bolezni).
 - starši ponekod pogosto ne pošljejo svojih hčerk v šolo, ker tam nimajo ločenih sanitarij za moške in ženske.
- **BEGUNCI IN NOTRANJE RAZSELJENE OSEBE:** so še posebej izpostavljeni rasizmu, ksenofobiji in diskriminaciji, kar vpliva tudi na njihovo pravico do vode.
 - taborišča za begunce in notranje razseljene osebe so običajno prepolni in nimajo urejenega dostopa do osnovnih storitev, kot je dostop do varne pitne vode in sanitarij, kar poveča možnost epidemij.
- **STAROSELSKO PREBIVALSTVO:** dostop do pitne vode za staroselsko prebivalstvo je povezan s kontrolo nad njihovo tradicionalno zemljo in viri – naravni vodni viri, iz katerih tradicionalno črpajo staroselci, jim pogosto postanejo nedostopni zaradi razlaščenja zemlje in poseganja v njihovo tradicionalno okolje.
 - Vse več staroselcev emigrira v mesta, a tam nato živijo v izredno neurejenih razmerah.
 - Staroselci so pogosto izključeni iz procesa sprejemanja odločitev glede tem, ki se jih tičejo.

Države morajo sprejeti in implementirati pozitivne ukrepe, ki bodo posameznike varovale pred diskriminacijo. Politike morajo biti oblikovane na način, da zagotavljajo dostop do vode ne samo večini, ampak tudi manjšinam in ranljivim skupnostim.

Kaj so naloge države glede uresničevanja pravice do vode

Država mora vsem zagotoviti dostop do zadostnih količin zdrave, pitne vode za osebno in domačo rabo. Torej dostop do vode za pitje, osebno in hišno higieno ter sanitarije, umivanje oblačil, pripravo hrane. Država mora takoj zagotoviti dostop do minimalnih količin čiste pitne vode, da prepreči razvoj bolezni. Država mora zagotoviti dostop do primernih sanitarij progresivno, saj je to temeljni element človeškega dostojanstva in zasebnosti, hkrati pa ohraniti kvaliteto vodnih virov. Minimalna obveza države je, da pokaže, da se trudi v največji možni meri v skladu z razpoložljivimi viri (domačimi in mednarodnimi, ki izhajajo iz sodelovanja in pomoči mednarodne skupnosti), za zaščito in promocijo pravice do vode. Kakršenkoli ukrep, ki bi poslabšal zagotavljanje te pravice, lahko država sprejme le, če izkaže, da je pretehtala vse možnosti in vpliv na človekove pravice ter uporabila vsa razpoložljiva sredstva.

Sicer pa ima država obvezo, da pravico do vode spoštuje (ne sme se vmešavati v njeno uporabo), ščiti (država mora tretjim strankam prepovedati oviranje izvajanja te pravice, na primer z onesnaževanjem ali pretirano porabo, v industriji in kmetijstvu) in izvršuje (sprejeti mora ustrezno zakonodajo in druge ukrepe, ki omogočajo uživanje te pravice).

Virtualna voda in vodni odtis

Pomanjkanje vode je svetovni problem, ki pa se nam, z vodo preskrbljenim Slovencem in Slovenkam, večinoma zdi nepomemben. Zavemo se ga šele takrat, ko imamo suho grlo ali ko nam voda kako uro ali dve ne priteče iz pipe.

Ljudje vodo pijemo, z njo kuhamo, se umivamo in tuširamo, pomivamo, peremo in zalivamo. Voda je v nas in okoli nas, vendar se ljudje običajno zavedamo le vode, ki jo neposredno porabimo, ne zavedamo pa se, da ogromne količine vode porabimo kot potrošniki dobrin – izdelkov in storitev. Za izdelavo, pridelavo ali predelavo dobrin, kot so hrana, oblačila, papir, pohištvo, električne naprave in električna energija, je potrebna voda. Kadar govorimo o vodi, ki jo porabimo pri izdelavi določenega izdelka ali pri pridelavi dobrin, govorimo o virtualni vodi.

Virtualna voda je količina vode, potrebna za proizvodnjo ene enote določenega izdelka (dobrine) na mestu proizvodnje – izražamo jo v prostorninskih enotah na enoto izdelka (npr. 1000 l/enoto ali 1000 l/kg). Kako voda vpliva na proizvodnjo, je odvisno od področja izdelave in podnebnih pogojev. Na primer, če primerjamo proizvodnjo bombaža, je količina virtualne vode v toni bombaža na Kitajskem 2.018 m³, v Indiji pa 8.662 m³. Vsebnost virtualne vode v posamezni dobrini je dejanski volumen vode, ki se porabi za proizvod, izmerjen na mestu proizvodnje. Da bi izračunali vsebnost virtualne vode pridelanih dobrin, upoštevamo vodo, ki jo potrebujemo za namakanje, vodo za pridelavo gnojila in pesticidov ter za drugo pridelovanje. Žive dobrine imajo višjo vsebnost virtualne vode pridelanih proizvodov, ker potrebujejo virtualno vodo tudi za krmo.

Tudi za pridelavo številnih vrst tropskega sadja se denimo porabi ogromne količine vode, še posebno v suhih regijah. Poglejmo si primer avokada, vedno bolj priljubljenega sadeža tudi v Evropi. V nekaterih regijah Čila, kjer se proizvede večina avokada za izvoz, je potrebno 320 litrov vode za gojenje enega avokada. V povprečju je za izdelavo kilograma avokada potrebnih približno 283 litrov vode. To je sveža zemeljska ali površinska voda, ki jo nanašamo z namakanjem ali drugimi postopki za ustvarjanje pridelka plodov in ne vključuje padavin ali naravne vlage v tleh.

Na naslednjih dveh povezavah lahko izveste več o Humanitasovi metodi [Virtualna voda](#), kjer lahko s pomočjo metode in prilog v razredu izračunate porabo vode za posamezne izdelke ali dobrine ([Virtualna voda PRILOGA kartice](#)). Več o virtualni vodi in vodnem odtisu si lahko preberete na [tej povezavi](#).

Na [naslednji povezavi](#) lahko izmerite tudi svoj vodni odtis. Opomba: ker Slovenije med izbranimi državami ni, predlagamo, da izberete Avstrijo kot Sloveniji najbližjo in primerljivo državo. Ob rezultatih razmislite, kaj lahko spremenite v svojem vsakodnevem življenju, da bi svoj vodni odtis zmanjšali.

Podnebne spremembe in voda

Poleg naraščajoče porabe vode, o kateri smo pisali zgoraj, imajo neposreden vpliv na količino in kvaliteto vode tudi podnebne spremembe. Prav negativen vpliv podnebnih sprememb na vodo bomo bolj kot vse druge posledice le-teh občutili tudi ljudje. Toplogredni plini in posledično segrevanje ozračja rušijo krhko ravnotežje med izparevanjem vode in padavinami. Zaradi porušenega vodnega kroga so padavine, suše in drugi vremenski pojavi vedno bolj nepredvidljivi in ekstremni, to pa najbolj prizadene revnejše in bolj ranljive skupnosti brez primerne infrastrukture, ki se velikokrat soočajo tudi z naraščanjem prebivalstva, migracijami, slabšanjem kvalitete zemlje, nižanjem nivoja podtalnice, izgubo biološke raznolikosti.

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) zaradi pomanjkanja vode, ki so ga povzročile podnebne spremembe, že trpijo štirje od desetih ljudi na svetu. Po navedbah Mednarodnega inštituta za raziskovanje prehranskih politik (International Food Policy Research Institute) bo do leta 2050 zaradi pomanjkanja vode v nevarnosti okoli 4,8 milijarde ljudi, kar bo več kot polovica svetovnega prebivalstva, ogrožena pa bo tudi več kot polovica svetovne proizvodnje žita, kar bo prizadelo predvsem najrevnejše države, ki že sedaj trpijo zaradi pomanjkanja hrane. Po navedbah Organizacije za hrano in kmetijstvo (FAO) se bo zaradi pomanjkanja vode tako do leta 2080 površina neplodovite zemlje v podsaharski Afriki povečala za od 30 do 60 milijonov hektarjev.

Medtem ko bodo nekateri zaradi podnebnih sprememb trpeli zaradi pomanjkanja vode, pa obstaja nevarnost, da bodo na drugih koncih sveta reke in naraščajoča morska gladina poplavlile gosto naseljena območja predvsem ob deltah rek. V 40 največjih deltah rek živi okoli 300 milijonov ljudi, ki bodo prizadeti zaradi naraščanja vode, ki bo poleg njihovih domov poplavlila tudi veliko rodovitne zemlje, od katere živi večina prebivalstva v teh državah. Samo v Bangladešu bi lahko bilo v deltah rek Ganges, Brahmaputra in Meghna ogroženo življenje okoli 150 milijonov ljudi, država, v kateri 83 odstotkov živi od kmetijstva, pa bi lahko izgubila tudi okoli deset odstotkov rodovitne zemlje.

Pomanjkanje vode

Ste se že kdaj vprašali, kako bi uporabljali vodo, če bi vam bila ta odmerjena v točno določeni dnevni količini? S tem vprašanjem so se morali soočiti prebivalci Cape Towna, ko so jih oblasti prosile, naj zmanjšajo dnevno porabo vode na 50 litrov na dan. Na ta način naj bi ublažili posledice triletne suše, ki je hudo prizadela južnoafriško mesto, saj je izčrpala vodne rezervoarje, ki jih napaja dež. Poglejmo, kaj natančno lahko storimo s to količino vode na dan – infografika na naslednji strani lahko marsikoga precej preseneti. Poglejmo si torej, kakšne napotke za maksimalno porabo vode so dobili prebivalci v Cape Townu.

 BODY WASHING 10 LITRES Stop-start shower with hair-wash = 10 l No hair-wash = 5 l Waskom or sponge bath = 3 l	 LAUNDRY 10 LITRES 1 machine load (70 l) per week = 10 l / day 1 handwash basin = 9 l	 DISH WASHING 9 LITRES 1 sink a day or 1 dishwasher load (up to 29 l) every 3 days = 9 l per day. Eco cycle = 9 l or less
 1 FLUSH 9 LITRES Use greywater = 0 l If it's yellow, let it mellow	 HOUSE CLEANING 4 LITRES Use waterless products = 0 l	 DRINKING 3 LITRES Water, tea, coffee
 TEETH AND HANDS 2 LITRES Clean hands with waterless sanitiser = 0 l	 COOKING 2 LITRES Food prep and cooking	 PETS 1 LITRE Small to medium sized pets

This is a guide to 50 l per person per day, at home, work or elsewhere. Your actual use will depend on your appliances and personal preference.

For more information go to:
www.capetown.gov.za/thinkwater

 CITY OF CAPE TOWN
ISIXEKO SASEKAPA
STAD KAAPSTAD

Making progress possible. Together.

Primerjava individualne potrošnje vode med Severno Ameriko in Cape Townom nam še bolj oriše resnost situacije.

PERSONAL WATER USE: NORTH AMERICA VS. CAPE TOWN

North America	Cape Town
Toilet flushes (number/day at 9 L/flush)	
 5 per day	 1 per day
Showers (minutes/day at 10 L/minute)	
 4 minutes	 1 minute [1 start-stop shower with hairwashing]
Faucet use (toothbrushing, handwashing, cooking, drinking, house cleaning, water for pets)	
 38 litres per day	 8 litres per day
Laundry (at 70 L/load)	
 3 loads/week per person	 1 load/week per person
North American numbers represent actual use	Cape Town numbers represent recommended limit

Sources: The Water Research Foundation (2016 Residential End Uses of Water Report), City of Cape Town

CBC NEWS

Voda, konflikti in migracije

Po navedbah poročila Združenih narodov o vodi (United Nations World Water Development Report) okoli 3,6 milijarde ljudi živi na območjih, ki trpijo za pomanjkanjem vode najmanj en mesec na leto. Po njihovih predvidevanjih bo to število naraslo na 4,8 - 5,7 milijarde ljudi do leta 2050, kar bo lahko vodilo v konflikte za vodo med državami in med samimi uporabniki vode. Konflikti grozijo predvsem v regijah, kjer si več držav deli vodo iste reke. Zlati države Sredozemlja, Bližnjega vzhoda in osrednje Azije so v nevarnosti, da postanejo območja sporov zaradi vode. Prizadeta bo tudi podsaharska Afrika, kjer lahko pomanjkanje vode onemogoči pridelavo hrane in možnosti gospodarskega napredka ter širjenje puščav, kar bo še poslabšalo življenjske razmere prebivalstva in privedlo do migracij zaradi vode. Nenadni vremenski preobrati in katastrofe, pomanjkanje dostopa do vode zaradi suš, slabe ali uničene infrastrukture ali slabega upravljanja z vodnimi viri so bili ključni vzrok migracij in bodo eden od ključnih vzrokov za migracije v prihodnosti. Po navedbah Odbora Konvencije Združenih narodov za boj proti dezertifikaciji (United Nations Convention to Combat Desertification) bo do leta 2030 zaradi pomanjkanja vode med 24 in 700 milijonov ljudi zapustilo svoje domove.

Onesnaževanje voda

Poleg velike porabe vode ter podnebnih sprememb in njihovega negativnega vpliva na vodo predstavlja velik problem tudi onesnaževanje vode. Glavni onesnaževalec vodnih virov je kmetijstvo. Ob vsakih padavinah dež odplakne nevarne snovi v pesticidih in gnojilih ter živalskih iztrebkih v reke, potoke in jezera ali pronica do podtalnice. Poleg tega so velik onesnaževalec vode odpadne vode - okoli 80 odstotkov vode, ki jo uporabimo v gospodinjstvih pri umivanju in pranju ali v industriji itd., se odplakne v naravo in vodne vire. Velik onesnaževalec vode je tudi nafta – toda medtem ko mediji poročajo le o veliki razlivih nafte v oceane, tudi iz naših avtomobilov vsak dan kaplja gorivo. Letno se v morja izlije okoli milijon ton nafte, od tega okoli polovica iz tovarn, kmetij in mest. V naše vode se stekajo tudi radioaktivne snovi, ki izvirajo iz rudnikov urana, nuklearnih elektrarn, orožarske industrije ter bolnišnic in univerz, ki uporabljajo radioaktivne materiale v raziskavah in medicini. Radioaktivni odpadki preživijo v naravi na tisoče let, kar predstavlja zelo veliko oviro pri odlaganju te vrste odpadkov.

Onesnaževanje vode ima negativen vpliv na zdravje ljudi in na okolje. Zaradi onesnažene vode vsako leto umre več ljudi letno kot zaradi vojn ali drugih konfliktov – zaradi nje je po podatkih raziskave revije The Lancet leta 2015 umrlo 1,8 milijona ljudi. Zaradi onesnažene vode vsako leto zboli okoli milijarda ljudi, najbolj pa so spet v nevarnosti ljudje iz revnejših skupnosti, ki velikokrat živijo poleg najbolj umazanih industrij.

Voda, bolezni in zdravje

Pomanjkanje in onesnaženost vode povzročata tudi bolezni, kot sta na primer diareja, zaradi katere po podatkih WHO letno umre okoli 2,2 milijona ljudi, ali kolera, za katero vsako leto zboli med 1,3 do 4 milijone ljudi ter umre okoli 100.000 ljudi. 4,2 milijardi ljudi nima dostopa do najosnovnejših sanitarij, zaradi onesnažene vode pa vsakih osem sekund umre otrok. Za omejevanje in izkoreninjenje teh bolezni je nujno zagotoviti čisto in dostopno vodo ter ustrezne sanitarije, kar pa je v luči podnebnih sprememb in neprimerne

infrastrukture v številnih državah težko dosegljivo. Močne padavine in poplave, ki so posledica podnebnih sprememb, lahko povzročijo naraščanje odpadnih vod, ki preplavijo ulice in nižje ležeča območja, suše pa lahko ljudi prisilijo, da namesto primerne vode za namakanje uporabijo prečiščene odpadne vode.

PRIPRAVILO: Društvo Humanitas - Center za globalno učenje in sodelovanje, www.humanitas.si

Viri in PRIPOROČENA LITERATURA:

Animirani film Babica Čriček (Abuela Grillo) avtorja Denisa Chapona na Vimeu: <https://vimeo.com/11429985>

Delavnica Babica Čriček društva Humanitas (dostopno na: Enak svet za vse ljudi – priročnik, 2018, str. 54: https://issuu.com/drustvo_humanitas/docs/izobrazevalni_prirocnik_2018)

Bolivajska vojna za vodo: <https://www.democracystory.org/bolivias-war-over-water>

Vir infografike: <https://www.cbc.ca/news/world/cape-town-graphics-water-1.4577289>

Več o t. i. Dnevu D v Cape Townu si lahko preberete v članku časopisa Guardian iz leta 2018: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/04/back-from-the-brink-how-cape-town-cracked-its-water-crisis>.

Priporočamo tudi ogled filma Blue Gold, ki govori o vojni za vodo.

Spletni modul Življenjski slog in potrošništvo, Perne, Kos, Kraševac, Šetinc Vernik, Humanitas, 2020

UN Fact Sheet št. 35, The Right to Water, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2010. Dostopno na: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet35en.pdf>

UNICEF Water and sanitation: <https://data.unicef.org/topic/water-and-sanitation/drinking-water/>

Right2Water. 2013. Dostopno prek: <http://www.right2water.eu/>

Varuh človekovih pravic. 2011. Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2011. www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_za_leto_2011.pdf

Človekova pravica do vode – Amnesty International Slovenije: <https://www.amnesty.si/clovekova-pravica-do-vode-vprasanja-in-odgovori.html>

Vzporedna življenja, 2011, Amnesty International. Dostopno na: http://www.amnesty.si/media/uploads/files/vzporedna_zivljenja.pdf

World toilet day, <https://www.un.org/en/observances/toilet-day>

Water pollution facts, NRDC: Water Pollution Facts, Types, Causes and Effects of Water Pollution

Statistični podatki SURSa o vodi: <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/13/113>

Planet voda, Lučka Kajfež Bogataj: https://issuu.com/emka/docs/planet_voda_za_internet - izsek za internet

Vodni dnevi 2020: <https://sdzv-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/10/ZBORNİK-VD-2020-v2.pdf>

Evropske statistike za vodo: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Water_statistics

Vodni odtis: <https://waterfootprint.org/en/water-footprint/> in <https://sdzv-drustvo.si/novice/vodni-odtis/>

Infografike o vodi: https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/6_Why-It-Matters-2020.pdf

TUDI jaz - Priročnik za soočanje z globalnimi izzivi, Društvo Humanitas, 2010:
https://focus.si/files/Publikacije/TUDI_JAZ_Prirocnik_za_sooceanje_z_globalnimi_izzivi.pdf

Pravica do vode: voda mora biti skupna, ne zasebna. Kristina Božič, Dnevnik: <https://www.dnevnik.si/1042717008>

WWF: <https://explore.panda.org/freshwater>

Zanimivi kvizi za učence in učenke o ciljih trajnostnega razvoja, projekt Culpeer4Change: <https://culpeer-for-change.eu/quiz/sl/select/level-1>

Prilagajanje na podnebne spremembe, pomembna vloga vode: <https://www.unwater.org/publications/climate-change-adaptation-pivotal-role-water/>

Climate Change | UN-Water: <https://www.unwater.org/water-facts/climate-change/>

Factsheet on Water and climate change:
https://www.unwater.org/app/uploads/2018/10/WaterFacts_water_and_climatechange_Sep2018.pdf

Voda in onesnaževanje - priročnik: <https://www.water-pollution.org.uk/>

Šetinc Vernik, M. in Vernik Šetinc, B., ur. (2013). Priročnik o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah za mlade aktiviste. Ekvilib Inštitut. Ljubljana.

Poleg navedenih kriterijev morajo biti vsa dela ustvarjena v tekočem šolskem letu.

Ustvarjena dela se morajo navezovati na temo natečaja.

Dela, ki kriterijev in teme ne bodo upoštevala, bodo iz natečaja izključena.

Natečaj	Navodila	Kriteriji ocenjevanja	Starostne skupine	Maksimalno število učencev
Literarni natečaj	- IZBIRA PODNASLOVA, TEME IN LITERARNE ZVRSTI (spis, pesem, strip, pismo, scenarij, ...) je lastna ustvarjalcu/ustvarjalki. - OBLIKA DELA: napisano (lastnoročno ali natipkano) na največ dveh A4 straneh (prva in druga triada OŠ) oziroma na štirih A4 straneh (tretja triada in srednja šola).	- Jezikovna spretnost in vešče ubeseden lasten pogled, občutek ali izkušnja. - Razvit lasten literarni izraz ob različnih literarnih postopkih, zvrsteh in žanrih, upoštevajoč njihove zakonitosti. - Izpričana izvirnost in duhovitost, sporočilnost, empatija v osebnem razmišljanju, razvijanju teme in nakazovanju lastnih rešitev.	- prva triada OŠ (1.-3. razred) - druga triada OŠ (4.-6. razred) - tretja triada OŠ (7.-9. razred) - srednja šola	posameznik (1) z enim delom
Likovni natečaj	- TEHNIKA: poljubna risarska, slikarska ali grafična. - VELIKOST FORMATA: največ 50 x 70 cm (B2). - ODDAJA DEL: likovni prispevki naj bodo brez podložnega kartona (paspartu), poslani naj bodo v ovoju, ki jih bo zavaroval.	- Ustvarjalnost (občutek za likovno temo in fleksibilnost). - Likovni jezik (barvna kompozicija, izvirnost oblikovane predstavitve teme, ustreznost izbora likovnih elementov). - Likovni doživljaj (ustrezen vizualni znak za temo, osredotočenost na temo in likovni motiv, ekspresivnost, ustvarjalna domišljija). - Likovno znanje (izvedbena likovna tehnika).	- prva triada OŠ (1.-3. razred) - druga triada OŠ (4.-6. razred) - tretja triada OŠ (7.-9. razred) - srednja šola - prilagojeni izobraževalni program	posameznik (1) z enim delom
Fotografski natečaj	- VELIKOST FOTOGRAFIJ: najmanj 13 x 18 cm. - FOTOGRAFSKA TEHNIKA: klasična črno – bela ali barvna. - STAROST FOTOGRAFIJ: ne smejo biti starejše od enega leta. - ODDAJA FOTOGRAFIJ: v ovoju, ki jih zavaruje.	- Ustvarjalnost. - Oblikovnost, kompozicija. - Vizualni učinek. - Ekspresivnost, osebni pečat avtorja. - Sporočilnost.	- tretja triada OŠ (7.-9. razred) - srednja šola	posameznik (1) z eno fotografijo
Video natečaj	- DOLŽINA FILMA: do 10 minut. - NOSILCI SLIKE: DVD, USB ključek - KATEGORIJA/ZVRST: prosto (animacija, dokumentarni film, eksperimentalni film, oglas, igrani film ...)	- Ideja in sporočilnost. - Izvirnost. - Režija. - Montaža. - Kamera, zvok in kakovost posnetka.	- tretja triada OŠ (7.-9. razred) - srednja šola	posameznik ali skupina (največ trije učenci/učenke ali dijaki/dijakinje) z enim video izdelkom
Internetni natečaj	- Oblikovanje skupine - Oblikovanje načrta in postavitev strani v Wordpressu. - Mentor vodi dnevnik dela, ki ga potem tudi odda.	- Vsebina spletne strani. - Izgled spletne strani. - Izvirnost podajanja vsebin. - Vključenost mladih in vključenost okolice. - Vpliv na mlade in vpliv na okolico.	- tretja triada OŠ (7.-9. razred) - srednja šola	najmanj 3 in največ 6 učencev/učenk ali dijakov/dijakinj) z eno spletno stranjo

Avtorji video izdelka so odgovorni za njegovo avtorstvo. Predvsem to velja za glasbo. Če avtor videa ni sam tudi avtor glasbe, mora to natančno navesti (naslov, izvajalec, album), sicer videa ne bomo upoštevali.

Internetni natečaj

● PRIJAVA:

Šola, ki je zainteresirana za sodelovanje na natečaju Evropa v šoli, svojemu regijskemu koordinatorju do 26. novembra 2021 odda prijavnico (str. 22), kjer označi, da bo sodelovala tudi na internetnem natečaju.

Hkrati s prijavnico šola odda tudi že spremlni list za vsako sodelujočo skupino (str. 24), iz katerega so razvidni sodelujoči v skupini in kontakt mentorja – to velja samo za internetni natečaj, spremlni listi za ostale vrste natečaja se oddajo na koncu skupaj s fizičnim izdelkom.

Ko regijski koordinator zbere svoje skupine in kontakte za internetni natečaj, te podatke posreduje koordinatorju internetnega natečaja Jožetu Gorniku (Zavod Nefiks). Mentorji bodo z njegove strani nato prejeli gesla in vsa navodila za ustvarjanje spletne strani.

Spletna stran mora biti **zaključena do petka, 11. marca 2022.**

● VSEBINA SPLETNE STRANI lahko zajema različne možnosti:

- predstavitev pogleda skupine na temo razpisa 2021/22,
- predstavitev skupnega projekta, ki ga bo izvedla skupina učencev ali dijakov na temo razpisa 2021/22,
- predstavitev aktivnosti, ki bodo potekale na njihovi v šoli v okviru razpisa 2021/2022,
- predstavitev drugih primernih vsebin, povezanih s temo razpisa 2021/2022.

● ZVRSTI SPOROČANJA NA SPLETNI STRANI: vključene naj bodo čim bolj raznolike zvrsti sporočanja (besedilo, fotografija, video, grafike, povezave na zanimivosti,...). Pri tem morajo učenci/dijaki ob vseh tujih objavah navesti ustrezno navedbo virov (avtor glasbe, besedila, fotografije...). Vsaka skupina je sama odgovorna za avtorstvo vsebin objavljenih na svetovnem spletu.

● DRŽAVNA RAVEN NATEČAJA: internetni natečaj gre s šolske ravni direktno na nacionalno raven. Regijski koordinatorji zato ne delajo izbora, vseeno pa vodijo evidenco o sodelujočih. Rezultati o nagrajenih spletnih straneh bodo objavljeni 22. aprila 2022.

V času natečaja jim bo za pojasnila in težave na voljo koordinator internetnega natečaja:

ZAVOD NEFIKS
Ob dolenski železnici 12, 1000 Ljubljana
oseba za stike: Jože Gornik
e-pošta: info@evropavsoli.si in joze@nefiks.si
spletna stran: <http://www.evropavsoli.si>

Oddaja del na šolski, regijski in državni ravni natečaja

Prosimo, pozorno preberite in upoštevajte navodila razpisa. Dela, ki ne bodo ustvarjena v tekočem šolskem letu ali vsebinsko ne bodo vezana na temo natečaja, bomo iz natečaja izključili.

1. NAVODILA ŠOLAM

Potek prijave del na natečaj je sledeč:

Prijava s PRIJAVNICO

Šole se prijavijo na natečaj pri regijskih koordinacijah do 26. novembra 2021 z obrazcem Prijavnica za vključitev šole v izvajanje natečaja Evropa v šoli 2021-2022, ki ga najdete med prilogami tega dokumenta in na spletni strani <https://www.zpms.si/programi/evropa-v-soli/>. V prijavnici se navede informativno število sodelujočih otrok. Šole, ki bodo sodelovale na internetnem natečaju, poleg prijavnice oddajo tudi že izpolnjene spremne liste s kontakti, ki so podlaga za nadaljnja navodila.

Končno število sodelujočih otrok šole kasneje vpišejo v zbirni obrazec za šole. Regijski koordinator mora na koncu nacionalni koordinatorici natečaja ZPMS posredovati končne podatke, zato je pomembno regijskim koordinacijam posredovati točne in natančne informacije o končnem številu sodelujočih otrok, mentorjev in ustvarjenih del na posamezni šoli. Regijski koordinatorji kopije vseh prejetih prijavnice ali elektronske verzije prijavnice posredujejo ZPMS do 10. decembra 2021.

Regijski koordinatorji prijavnice pošljejo na naslov Zveza prijateljev mladine Slovenije, Dimičeva 9, 1000 Ljubljana ali na elektronski naslov: pika.potocnik@zpms.si.

Opremljanje del s SPREMNIM LISTOM

Mentor poskrbi, da ima vsako delo pripet ali prilepljen spremlni list. S spremlnega lista morajo biti jasno razvidni avtor ali avtorji (za video in internetni natečaj), mentor, šola, naslov dela in kontaktni podatki mentorja.

USTVARJENA DELA

Po pravilni in pravočasni prijavi na šolah poteka ustvarjalno delo učencev, ki ga vodijo mentorji. Vsaka posamezna šola dela oceni glede na podane kriterije iz razpisa natečaja in izbrana dela, skupaj z zbirnim obrazcem za šole, pošlje regijskim koordinacijam, najkasneje do 11. februarja 2022.

Število del, ki jih posamezna šola lahko pošlje

Šola lahko na regijski izbor pošlje največ 5 izbranih del v posamezni starostni skupini in za posamezno vrsto natečaja. To pomeni npr. 5 likovnih del iz prve triade in 5 literarnih del iz prve triade. Za drugo triado velja enako. Iz tretje triade lahko pošlje 5 likovnih, 5 literarnih, 5 fotografskih in 5 video del, enako velja za srednje šole.

2. NAVODILA REGIJSKIM KOORDINATORJEM

Regijski koordinatorji natečaja oblikujejo ocenjevalne komisije, ki ocenijo prispela dela iz šol in naredijo izbor za državno komisijo.

Število del, ki jih regijski koordinator pošlje na državno raven

Iz vsake od treh triad lahko regijski koordinatorji pošljejo največ toliko del, kolikor bo sodelujočih osnovnih šol v posamezni triadi (npr. če bo likovna dela druge triade poslalo na regijsko raven deset osnovnih šol, bo regijska ocenjevalna komisija med prispelimi deli za to triado izbrala največ deset likovnih del za državno raven). Enako velja tudi za ostale tri kategorije natečaja.

V srednješolski starostni skupini lahko regijske komisije izberejo in pošljejo dvakrat toliko del iz posamezne kategorije natečaja (likovni, literarni, fotografski in video natečaj), kolikor je sodelujočih srednjih šol v regiji. Na primer, če v fotografskem natečaju sodeluje 13 srednjih šol, se na državno raven lahko pošlje največ 26 fotografskih del.

Regijski koordinatorji pošljejo izbrana dela s pripetimi spremnimi listi na ZPMS (Dimičeva 9, 1000 Ljubljana), najkasneje do **11. marca 2022**.

Izpolnjena ZBIRNA OBRAZCA

Posredovanim delom morata biti priložena tudi zbirna obrazca (za šole in za regijske koordinatorje), ki ju najdete med prilogami tega dokumenta, objavljena pa sta tudi na spletni strani <http://www.zpms.si/programi/evropa-v-soli/>.

3. DRŽAVNA RAVEN NATEČAJA

Vsa likovna, literarna, fotografska in video dela, ki so poslana državnim ocenjevalnim komisijam, morajo predhodno skozi šolski in regijski izbor.

Državne ocenjevalne komisije najkasneje do 15. aprila 2022 ocenijo vsa prispela dela in izberejo nagrajence.

Regijski koordinatorji bodo o nagrajencih obveščeni **22. aprila 2022**.

Nacionalna podelitev priznanj nagrajencem na državni ravni bo potekala v petek, **13. maja 2022**.

Pomembni datumi:

26. 11. 2021 - zbiranje prijav šol na natečaj

11. 2. 2022 - šole pošljejo dela na naslov regijskega koordinatorja natečaja

11. 3. 2022 - regijski koordinatorji dela posredujejo nacionalni koordinatorici natečaja

- spletne strani pri internetnem natečaju so zaključene

15. 4. 2022 - državne ocenjevalne komisije izberejo nagrajence

22. 4. 2022 - objava rezultatov natečaja Evropa v šoli 2021/2022

13. 5. 2022 - zaključna prireditev

Regijsko območje	Koordinator	Tel./Faks./E-pošta	Občine
SEVERNA PRIMORSKA: Vipavsko in Idrijsko-Cerkljansko območje MDPM Ajdovščina Cesta IV. Prekomorske 61 a 5270 AJDOVŠČINA	Ana Bizjak	tel.: 041 490 360 info@mdpm-ajdovscina.si	Ajdovščina, Vipava, Cerkno, Idrija
SEVERNA PRIMORSKA: Goriška in Zgornje Posočje MDPM za Goriško Bazoviška ulica 4 5000 NOVA GORICA	Katarina Otrin	tel.: 05 333 46 80 030 703 832 info@mzpm1-novagorica.si	Bovec, Kobarid, Tolmin, Kanal ob Soči, Brda, Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko
OBALNA REGIJA DPM Koper Cesta Zore Perello Godina 3 6000 KOPER	Irena Morgan	tel.: 05 62 71 156 mob.: 031 377 378 info@dpm-kp.si	Koper, Izola, Piran, Ankaran
KRAŠKO BRKINSKA REGIJA MDPM Sežana Bazoviška cesta 11 6210 SEŽANA	Ana Pangos	tel.: 05 734 14 86 05 730 13 40 društvo.prijatelj@siol.net	Komen, Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina
NOTRANJSKA DPM občin POSTOJNA IN PIVKA PO-PI Vilharjeva 14 6230 Postojna	Ana Širca	mob.: 041 578 131 zpms.popi@gmail.com	Vrhnika, Logatec, Postojna, Cerknica, Bloke, Pivka, Loška dolina, Ilirska Bistrica
GORENJSKA DPOM Kropa Kropa 72 4245 KROPA	Marija Purgar, Slavko Mežek	mob.: 041 716 865 (Marija Purgar) 070 554 232 (Slavko Mežek) maripurgar@gmail.com pkdslovenia@gmail.com	Kranjska gora, Jesenice, Bled, Žirovnica, Radovljica, Bohinj, Tržič, Jezersko, Pred dvor, Naklo, Šenčur, Železniki, Cerklje na Gorenjskem, Kranj, Škofja Loka, Gorenja vas – Poljane, Žiri

Regijsko območje	Koordinator	Tel./Faks./E-pošta	Občine
ZASAVJE OZPM Hrastnik Log 3 1430 HRASTNIK	Lilijana Oplotnik	tel.: 03 564 23 78 telefaks: 03 564 23 73 krchrastnik@siol.net	Trbovlje, Zagorje ob Savi, Hrastnik, Litija
DOLENJSKA DPM Mojca Novo mesto Rozmanova ulica 10 8000 NOVO MESTO	Anica Pika Nose	tel.: 07 337 14 70 telefaks: 07 337 14 71 dpm.mojca1@siol.net	Novo mesto, Mirna peč, Šmarješke Toplice, Škocjan, Šentjernej, Žužemberk, Straža, Dolenjske Toplice, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Ribnica, Sodražica, Ivančna Gorica, Trebnje, Šentrupert, Mokronog, Mirna
BELA KRAJINA DPM Metlika Partizanski trg 4 8330 METLIKA	Vladka Škof	tel.: 07 306 03 60 vladmira.skof@guest.arnes.si dprm.metlika@gmail.com	Črnomelj, Metlika, Semič
POSAVJE ZPM Krško Cesta krških žrtev 57 8270 KRŠKO	Darinka Kerin Kiler	tel.: 07 488 03 66 mob.: 051 382 095 telefaks: 07 488 03 69 darinka.kerin@zpmkk.si	Radeče, Sevnica, Krško, Brežice, Kostanjevica na Krki
SAVINJSKO – ŠALEŠKO OBMOČJE MEDOBČINSKA ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE VELENJE Aškerčeva cesta 21 3320 VELENJE	Bojana Špegel	tel.: 03 897 75 40 telefaks: 03 897 75 41 mzpm.velenje@vilarozle.si	Solčava, Luče, Ljubno, Gornji Grad, Nazarje, Rečica ob Savinji, Mozirje, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Velenje, Vransko, Braslovče, Polzela, Tabor, Prebold, Žalec
KOROŠKA, AVSTRIJSKA KOROŠKA DPM Koroške OŠ Prežihovega Voranca Gozdarska pot 11 2390 RAVNE NA KOROŠKEM	Simona Grabner	tel.: 02 620 52 85 simona.grabner@guest.arnes.si	Muta, Radlje ob Dravi, Dravograd, Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica, Črna na Koroškem, Slovenj Gradec, Mislinja, Vuzenica, Podvelka, Ribnica na Pohorju, slovenske dvojezične šole na avstrijskem Koroškem

Regijsko območje	Koordinator	Tel./Faks./E-pošta	Občine
CELJSKA REGIJA MDPM Celje Kidričeva 3 3000 CELJE	Dragica Poznič	tel.: 03 490 91 80 mob.: 041 710 810 telefaks: 059 22 47 13 mdpmcelje1@gmail.com	Vitanje, Dobrna, Zreče, Vojnik, Celje, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Štore, Dobje, Laško, Podčetrtek, Bistrica ob Sotli, Kozje, Šmarje pri Jelšah, Rogaška Slatina, Rogatec
ŠTAJERSKA DPM Maribor Razlagova 16 2000 MARIBOR	Dejan Čegovnik	gsm.: 041 634 736 d.čegovnik@gmail.com	Kungota, Šentilj, Pesnica, Maribor, Selnica ob Dravi, Lovrenc na Pohorju, Ruše, Oplotnica, Slovenska Bistrica, Hoče-Slivnica, Duplek, Rače-Fram, Starše, Miklavž na Dravskem polju
POMURJE, PORABJE DPM Murska Sobota Trg zmage 4 9000 MURSKA SOBOTA	Cvetka Temlin	mob.: 031 329 730 cvetka.temlin@siol.net	Kuzma, Šalovci, Grad, Rogaševci, Cankova, Hodoš, Gornji Petrovci, Puconci, Moravske toplice, Murska Sobota, Kobilje, Dobrovnik, Beltinci, Turnišče, Lendava, Odranci, Velika Polana, Črenšovci, Sveti Jurij, Veržej, Križevci, Razkrižje, Ljutomer, Gornja Radgona, Tišina, Radenci, dvojezične osnovne šole na območju Porabja
SPODNJE PODRAVJE Center interesnih dejavnosti Ptuj Osojnikova cesta 9 2250 PTUJ	Jurij Šarman	tel.: 02 780 55 40 telefaks: 02 779 21 81 cid@cid.si	Mestna občina Ptuj, Benedikt, Cerkvenjak, Cirkulane, Destrnik, Dornava, Gorišnica, Hajdina, Juršinci, Kidričevo, Lenart, Majšperk, Markovci, Ormož, Podlehnik, Središče ob Dravi, Sv. Andraž v Slovenskih goricah, Sv. Ana, Sv. Tomaž, Trnovska vas, Videm pri Ptuj, Zavrč, Žetale
LJUBLJANA Z OKOLICO MZPM Ljubljana Dimičeva 9 1000 LJUBLJANA	Tanja Povšič	tel.: 01 434 03 24 tanja.povsic@mzpm-ljubljana.si	Kamnik, Komenda, Vodice, Mengeš, Lukovica, Moravče, Trzin, Domžale, Medvode, Ljubljana, Dol pri Ljubljani, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul, Škofljica, Brezovica, Ig, Borovnica, Grosuplje, Velike Lašče

Informacije o natečaju lahko dobite:

- Na spletni strani natečaja: <http://www.zpms.si/programi/evropa-v-soli/>
- Na naslovu koordinatorice natečaja:
Zveza prijateljev mladine Slovenije, Dimičeva 9, 1000 Ljubljana, oseba za stike:
Pika Potočnik, tel.: 01 23 96 711, e-pošta: pika.potocnik@zpms.si
- Na naslovih regijskih koordinatorjev

PRIJAVNICA

za vključitev šole v izvajanje natečaja Evropa v šoli 2021/2022

Šole prijavnico pošljete na naslov regijskih koordinatorjev najkasneje do **26. novembra 2021**

ime šole

naslov šole

tel.:

faks:

e-pošta koordinatorja mentorjev na šoli

e-pošta šole

1. Seznanjeni smo z razpisom EVROPA V ŠOLI 2021/2022 z naslovom

Brez modre ni zelene, brez vode ni življenja.

2. Učence naše šole smo povabili k sodelovanju in ustvarjanju na natečajih:

(ustrezno obkroži)

literarni

likovni

fotografski

video

internetni

3. Število otrok na šoli

4. Interes za sodelovanje je izrazilo:

Prva triada OŠ (1.-3. razred)

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

Druga triada OŠ (4.-6. razred)

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

Tretja triada OŠ (7.-9. razred)

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za fotografski natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za video natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za internetni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

Srednja šola

za literarni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za likovni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za fotografski natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za video natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____
za internetni natečaj _____ otrok pod mentorstvom _____

5. Predvideno skupno število pedagoških ur za izvedbo mentorskega dela _____ .

6. Na šoli bomo v okviru natečaja EVROPA V ŠOLI 2021/2022 organizirali tudi naslednje aktivnosti (neobvezno dopolnite):

7. Pripombe in predlogi šole:

Žig

podpis ravnateljice / ravnatelja

SPREMNI LIST
k ustvarjalnemu delu

(ustrezno označite)

☐ literarni natečaj ☐ likovni natečaj ☐ fotografski natečaj ☐ video natečaj ☐ internetni natečaj

Ime in priimek: _____
(avtorice/avtorja – s tiskani črkami)

Naslov dela: _____

Leto rojstva in spol: _____ ☐ M ☐ Ž

Razred in naslov šole: _____

Starostna skupina:
(obkrožite)

1. prva triada;

2. druga triada;

3. tretja triada;

4. srednja šola.

Mentor/mentorica: _____

E-pošta in telefon mentorja/mentorice: _____

Podpis avtorja:

Podpis mentorja:

Podpis starša/skrbnika:

Udeleženec natečaja s podpisom izrecno izjavlja:

- da je izdelek, ki ga pošilja, izviren, je njegovo avtorsko (oz. soavtorsko – video in internetni natečaj) delo, ki ni bilo še nikjer objavljeno,
- da v zvezi z delom, ki ga pošilja, ne obstajajo kakršnekoli omejitve ali obveznosti udeleženca natečaja do tretje osebe, ki bi onemogočale nadaljnjo uporabo tega avtorskega dela,
- da izdelek, ki ga pošilja, izroča Zvezi prijateljev mladine Slovenije, ki prispela dela v enem letu po zaključku natečaja vrne regijskim koordinatorjem natečaja,
- da Zvezi prijateljev mladine Slovenije dovoli uporabo izvirnikov prispelih del za morebitne razstave ali kasnejše objave v medijih ali strokovnih raziskavah.

V kolikor se naknadno ugotovi, da udeleženec natečaja ni avtor dela, ki ga pošilja, ali da obstajajo druge omejitve udeleženca natečaja, ki bi onemogočale nadaljnjo uporabo avtorskega dela, udeleženec natečaja Zvezi prijateljev mladine Slovenije odškodninsko odgovarja za vso škodo, ki bi nastala v primeru spora z dejanskim avtorjem oziroma tretjo osebo, povezanega z avtorskimi in ostalimi pravicami.

Udeleženci natečaja, njihovi zakoniti zastopniki in mentorji so s podpisom te prijavnice seznanjeni z razpisnimi pogoji in s tem, da Zveza prijateljev mladine Slovenije natečajna dela in v tej prijavnici zaupane osebne podatke uporablja in obdeluje zgolj za potrebe tega natečaja v skladu z Uredbo (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov) in nacionalnimi predpisi, ki urejajo to področje. Več o obdelavi osebnih podatkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije si lahko preberete na spletni strani: www.zpms.si.

Spremni list priložite vsakemu delu.

ZBIRNI OBRAZEC ZA ŠOLE

Posamezna šola tabelo izpolni in jo pošlje naprej regijskemu koordinatorju skupaj z ustvarjenimi deli. ŠOLSKI NIVO vključuje VSA dela, ki so bila ustvarjena na posamezni šoli za namen natečaja, zato ta del izpolni šola sama.

REGIJSKI NIVO vključuje dela, ki jih šola izbere in pošlje naprej regijskemu koordinatorju.

Ker šola naredi izbor, tudi tukaj vsa polja vpiše šola sama.

REGIJA: _____

ŠOLA: _____

NATEČAJ	ŠOLSKI NIVO		
	število sodelujočih učencev na šolskem nivoju (izpolni OŠ/SŠ)	število sodelujočih mentorjev na šolskem nivoju (izpolni OŠ/SŠ)	število vseh ustvarjenih del na šoli (izpolni OŠ/SŠ)
LITERARNI			
LIKOVNI			
FOTOGRAFSKI			
VIDEO			
INTERNETNI			
SKUPAJ			

NATEČAJ	REGIJSKI NIVO		
	število učencev, ki jih je šola uvrstila na regijski nivo (izpolni OŠ/SŠ)	število mentorjev, ki jih je šola uvrstila na regijski nivo (izpolni OŠ/SŠ)	število poslanih del na regijski nivo (izpolni OŠ/SŠ)
LITERARNI			
LIKOVNI			
FOTOGRAFSKI			
VIDEO			
SKUPAJ			

ZBIRNI OBRAZEC ZA REGIJSKE KOORDINATORJE

NACIONALNI NIVO vključuje dela, ki jih izbere regijski koordinator in jih pošlje naprej nacionalni koordinatorici natečaja ZPMS, zato ta polja lahko izpolni izključno le regijski koordinator.

REGIJA: _____

Število sodelujočih šol na regijskem nivoju (število vseh šol, ki so dela poslala na regijski nivo): _____

Število sodelujočih šol na državnem nivoju (število vseh šol, ki jih je regijski koordinator posredoval nacionalni koordinatorici natečaja ZPMS): _____

NATEČAJ	DRŽAVNI NIVO		
	število učencev, ki jih je regijski koordinator uvrstil na državni nivo (izpolni RK)	število mentorjev, ki jih je regijski koordinator uvrstil na državni nivo (izpolni RK)	število vseh poslanih del na državni nivo (izpolni RK)
LITERARNI			
LIKOVNI			
FOTOGRAFSKI			
VIDEO			
SKUPAJ			

natečaj 2020/2021

ČE KRUHEK PADE TI NA TLA, POBERI IN POLJUBI GA

Natečaj Evropa v šoli 2020/2021

Nacionalni odbor natečaja Evropa v šoli vsako leto izbere novo temo, ki je navadno vezana na temo evropskega leta, če pa ta ni razpisana, temo poveže s cilji trajnostnega razvoja. V šolskem letu 2020/2021 smo natečaj povezali z 12. ciljem trajnostnega razvoja (odgovorna poraba in proizvodnja) in ga naslovili **»Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga«**.

Natečaj Evropa v šoli 2020/2021 je potekal na treh nivojih, in sicer na šolskem, regijskem in državnem nivoju.

Kot vsako leto smo za sodelujoče učence, mentorje in še posebej za nagrajence načrtovali zaključno prireditev v Festivalni dvorani Pionirskega doma, vendar smo jo morali zaradi izrednih epidemioloških razmer odpovedati. Nagrajenci so zato svoje nagrade ponovno prejeli po pošti. Zanje in ostale sodelujoče pa smo vseeno 14. maja 2021 pripravili kratek online program v sodelovanju s skupino Joker out.

Kljub temu, da so učenci in dijaki šolsko leto večinoma preživeli ob izobraževanju na daljavo, smo veseli, da so številke sodelujočih vseeno ostale tako visoke. Hvala vsem, ki ste se za to trudili in uspešno izpeljali tudi elektronsko oddajo izdelkov, s čimer smo se srečali prvič.

Na šolski ravni je v petih kategorijah natečaja Evropa v šoli 2020/2021 sodelovalo:

- **125 osnovnih in srednjih šol**
- **5.913 učencev in dijakov**

Nagrajenci natečaja Evropa v šoli 2020/2021

V nadaljevanju so predstavljena dela in dobitniki nagrad likovnega, literarnega, fotografskega, video in internetnega natečaja pod skupnim imenom »Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga«.

Dela so ocenjevale državne komisije v naslednji sestavi:

Literarni natečaj

1. **Lilijana Ozim**, novinarka in knjižničarka
2. **Ida Mlakar**, pisateljica in pravljničarka
3. **Jagoda Vobič**, profesorica in knjižničarka

Likovni,

fotografski in

video natečaj

1. **doc. Kiki Klimt**, magistrica umetnosti
2. **Ida Cimerman**, profesorica likovne umetnosti
3. **Alenka Trotovšek**, profesorica likovne umetnosti

Internetni natečaj

1. **Jože Gornik**, Zavod Nefiks
2. **Urška Marzidovšek**, Stičišče Središče
3. **Matjaž Medvešek**, Zavod MISSS

Literarni natečaj

Prvo mesto

Ime in priimek: **Regina Zorenč**

Naslov dela: Kruhek

Razred in šola: 2. razred, OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik

Mentor/-ica: Maja Laznik

KRUHEK

Bela, črna, koruzna,
vseeno mi je,
glavno, da moka dobra je.
Mmm, kako diši!

Dodam kvas in vodo,
ne pozabim na sol,
ter zgnetem kupček in pol.
Mmm, kako diši!

Dam ga počivati,
da kvas hlebček zdebeli.
Mmm, kako diši!

Ker sem lačna že zelo,
ga dam hitro v toplo pečico.
Mmm, kako diši!

Zdaj pa spretno ga narežem
in otrokom celega sveta postrežem.
Mmm, kako diši!

Drugo mesto

Ime in priimek: **Tai Žuran**

Naslov dela: Trije hlebčki kruha

Razred in šola: 3. razred, OŠ Gorišnica

Mentor/-ica: Suzana Vaupotič

TRIJE HLEBČKI KRUHA

Pečem, pečem hlebčke tri,
srednji kruhek mi najbolj diši.
Črna moka, mleko, sol in kvas,
že diši čez celo vas.

V krušni peči kruh stoji,
slastno skorja se blešči.
Topli kruh že čakamo vsi,
najboljši je, ko se ga deli.

Tretje mesto

Ime in priimek: **Zala Šekoranja**

Naslov dela: **Ljudje, nikar!**

Razred in šola: 3. razred, OŠ Polzela

Mentor/-ica: Marija Bastl

LJUDJE, NIKAR!

Korona čas je zdaj pri nas.
Ostali smo doma.
Vsak od nas kaj sladkega grizlja.
To pa vedno dobro ni,
ker lahko te zobek zaboli.

Ko pred sebe zelenjavo dobim,
zmrdujem se in se jezim.
Saj zelenjava zame dobra ni,
med biološke odpadke vržemo jo mi.

Med odpadki kdaj tudi kruhek leži.
Mene takrat srček boli.

Dragi ljudje!

Poslušajte me vi,
ne mečite kruhka v smeti.

Prvo mesto

Ime in priimek: **Lovro Tušek**

Naslov dela: Išče se

Razred in šola: 4. razred, OŠ Poljane

Mentor/-ica: Helena Krek

IŠČE SE

Išče se, išče ...
nekdo, ki bi znal popraviti čudno prečudno napako,
ki bi rešila prehransko zagato vsako.

Išče se, išče ...
nekdo, ki ima tisto pravo idejo,
kako zavrženi hrani postaviti mejo.

Išče se, išče ...
nekdo, ki bi na kmečke roke pogledal
in se pomena domače pridelave hrane zavedal.

Si ti ta ...

ki vzame na krožnik toliko kot ve,
da sam lahko poje?
Ko mami zaupa recept za tisto hrano,
kjer se iz starega jabolka skuha okusno čežano
in iz olupkov zelenjave oprane,
nastanejo juhe z vitamini obdane?
Ko v shrambi čez teden vse lepo pospravi,
še nato se v trgovino po novo zalogo odpravi?
Ko ve, da brez vode na tem svetu zares ne gre?

Išče se, išče ...
nekdo, ki hoče z majhnimi koraki delati pomembne reči.
Mislim, da si ta, ki ga iščem prav TI.

Drugo mesto

Ime in priimek: **Jurij Mužina**

Naslov dela: Pustolovščina banane, sendviča in pločevinke fižola

Razred in šola: 5. razred, OŠ Šturje Ajdovščina

Mentor/-ica: Irena Čermelj

PUSTOLOVŠČINA BANANE, SENDVIČA IN PLOČEVINKE FIŽOLA

Vse se je začelo v torek, ko je Zoja že malo nataknjena pogledala svojo malico. Zrela banana. Njen olupek je bil poln črnih pik. Banana se ji je rahlo nasmehnila, a bilo je prepozno. V velikem loku jo je Zoja zalučala v kanto za bio odpadke.

V istem času je upokojeni računovodja Jože za pozen zajtrk od negovalke dobil sendvič s salamo, pakiran v prozorni plastični vrečki. Zgrozil se je! 'Ta babura še vedno ne razume, da rad jem samo domačo hrano.' Ekološko sadje in sonaravno pridelane kmetijske izdelke. Počasi se je z vozičkom zapeljal do balkona in sendvič na skrivaj odvrigel v smeti.

Sendvič se je začudil in globoko vzdihnil. Čutil je začetek strahovitega glavobola.

V sosednji vasi je mama Lučka šla v klet po krompir. Ko je pregledovala polico z vloženimi kumaricami in marmelado, ji je pogled obstal na pločevinki fižola. Potekel mu je rok uporabe. Pločevinka je romala iz domačih smeti v kontejner za mešane odpadke. Fižol je bil užaljen do solz. Saj sploh nisem pokvarjen, je mrmral pri sebi.

Tako so vsa tri živila končala v raznobarnih kontejnerjih. Na poti na Ajdovsko smetišče so premišljevali o svoji grenki usodi. Banana je še vedno upala, da bodo ljudje spregledali napako in jo bo kdo sprejel ter pojedel. Bila je zrela in vesela. Vsem v sortirnici odpadkov se je prijazno nasmihala. Pred razrezom za kompost je z zadnjimi močmi skočila s tekočega traku. V kotu za velikim plastičnim zabojnikom se je tresel še vedno brezhibno pakirani Jožetov sendvič. Glavobol ni popuščal, potreboval bi aspirin.

Popoldne se je iz neznanega razloga prikotalila fižolova pločevinka. Fižol je vljudno pozdravil banano in sendvič. Nekaj časa so se gledali, potem je banana uporniško rekla:

Nekdo nas ima gotovo rad! Pobegnimo! Našli bomo človeka, ki je lačen.

Pozimi se hitro stemni, tako je družčina kmalu krenila na pot. Preden so se zaprla velika vrata smetišča, so že prilezli na most nad hitro cesto. Čakali so na ugodno priliko, da pripelje mimo tovornjak. Vsi trije so skočili brez oklevanja, ko je bilo platno prikolice tik pod njimi. Držali so se po najboljših močeh.

Na krožišču pri avtobusni postaji v Novi Gorici je tovornjakar zavrl, ko je učitelj neprevidno stekel čez cesto. Tako je naše prijatelje na veliki pustolovščini pometalo na travno gredico bližnjega parka. Sendvič s salamo ni verjel, da bo njihov izlet prinesel kaj dobrega. A ravno njega je starejši možak, v strgani bundi videl prvega.

Ime mu je bilo Peter. Že dolgo je bil brez doma. Nasmehnil se je sendviču in ga prijel v roko. Pregledal ga je z vseh strani. Ni se mogel načuditi svoji sreči. Sendvič. Svež in nedotaknjen. Obložen kruh v svetleči

plastiki. Nato je opazil pločevinko fižola. To je dobra najdba! Pogladi jo je s hrapavo roko in jo vtaknil v velik žep. In tu blizu na travi je ležala nasmejana rumena banana s počenim olupkom, zaradi trdega pristanka. Petra to ni motilo. Vesel jo je olupil in v dveh zalogajih pojedel. Banana je čutila kako se topi v ustih. Njena zadnja misel je bila: To je smisel mojega življenja! Postala sem silna rumena energija. Sladko grejem telo.

Brezdomcu Petru se je zdelo, da je nekomu popustila vrečka z nakupi. Tako raznolike in obilne večerje ni imel že nekaj časa. Oči so se mu zaiskrile.

Če bi mu fižol povedal od kod so pobegnili, mu nikakor ne bi verjel.

Tretje mesto

Ime in priimek: **Jan Andrejčič**

Naslov dela: Zemlja – zbudi se!

Razred in šola: 4. razred, OŠ Otočec

Mentor/-ica: Erika Švirt

ZEMLJA - ZBUDI SE!

Se pogovarjata brokoli in kruh.

BROKOLI: Ali veš, koliko hrane zavržejo ljudje?

KRUH: Ne, ne vem.

BROKOLI: Toliko, da bi lahko zapolnili 1000000 in pol olimpijskih bazenov.

KRUH: O, tega pa nisem vedel. Midva morava to preprečiti. Ampak, kako?

KRUH: Najbrž bo najbolje, da jim rečeva, da naj varčujejo s hrano.

BROKOLI: Kaj pa, če ne bodo?

KRUH: Sledil bo UPOR.

BROKOLI: Kakšen?

KRUH: Pokličimo hrano na nujen sestanek.

Brokoli je poklical zelenjavo in sadje, kruh pa ostalo hrano. Dogovorili so se. Šli so v mesto.

BROKOLI: Dragi ljudje! Mi rastemo, da nas pojedete in da iz nas nastane hrana za vas. Zelo smo jezni in žalostni, ko zgnijemo na kupu zavržene hrane.

KRUH: Tudi z ostalo hrano ni nič boljše. Zamislite se nad sabo.

BROKOLI: Hrane in sadja naj bo toliko, koliko je lahko pojedete. Pa tudi ostale hrane.

KRUH: Ne pozabite, da je na svetu še veliko ljudi, ki so lačni in umirajo od lakote.

KRUH, BROKOLI, SADJE IN ZELENJAVA: Šli bomo k njim, ki nas potrebujejo bolj kot vi. Potem boste vi lačni. Skrajni čas je, da UKREPATE!

Prvo mesto

Ime in priimek: **Nuša Bohak**

Naslov dela: Naš (v) pogled

Razred in šola: 7. razred, OŠ Polzela

Mentor/-ica: Karmen Zupanc

NAŠ (V)POGLED ...

1. JAZ (EVROPA)

Kaos.

Strah in nelagodje.

Žalost.

Stiska.

Le kaj sem jaz?

Tiha meglica med ljudmi,
ki le brezvoljno gredo mimo mene,
ptičje pero,
a v sebi slon.

Večtonski slon.

Vedno lačen ...

Slon,

ki stopiclja po afriški savani
izgubljen.

Popolnoma izgubljen,
s kožo kot neprebojni jopič

sam,

osamljen,

ničvreden,

nesmiseln

slon.

2. ON (ZDA)

Oh, te zelene banane

so ljudem dane, so dane,

potujejo dneve in noči,

ko svet že mirno spi.

Kilometre in kilometre puščajo za sabo,
tolikšna kot je razlika med mano in tabo.

Jaz pa obiram te zelene banane,

tebi so dane,

a te trud, ki za njimi stoji,

ne gane.

Jaz pa obiram te zelene banane,

ki daljšajo moje vsakdane,

pa še od vročine me bo pobralo,

saj sem bil dan državi s 50 zvezd ...

Pobiralci banan smo le polni teh sladkih gest,
delamo, garamo in skrbimo,
da imajo trebuh poln prebivalci mest,
četudi je zgodba,
ki za bananami stoji,
njim neznana in nepomembna,
je vedeti vredna, je vredna ...

Na rastišču sem.

Zavzdihnem

in v vrečo

nežno položim

zeleno banano.

3. ONA (AFRIKA)

Vroče je.

Pod abajo sem vsa prepotena.

Hidžab se mi lepi na potne lase.

Hodim, a nog sploh ne čutim več.

Ničesar več ne čutim.

Hodim, kot senca sem,

kot robot, ki ga nekdo vodi,

nastavljen na neprestano hojo.

NE-PRE-STA-NO.

Samo sledim skupini pred sabo.

Ničesar ne morem reči,

tako suho grlo imam.

Želodec se tudi ne oglašja več,

čeprav je lačen -

kot vedno.

Samo hodim.

Samo majhna skupina smo,

polna golih, črnih teles,

ki se v tišini premika

skozi neskončno planoto peska,

ki kar žge v podplate,

ki gorijo od vročine,

ki gre po celem telesu

praznem, presušenem telesu,

za katerega je usoden vsak korak.

Vsak korak je lahko usoden.

Z vsakim korakom tvegamo življenje.
Z vsakim korakom smo bliže svobodi,
smo bliže življenju.
Z vsakim korakom izgubljam energijo.
Energijo
z močjo in voljo.
Te pa ni brez biserne tekočine,
ki kar poka od življenja.
Ne tako
kakor poka v naši domovini,
ampak poka od svobode, miru in sreče,
od tega, kar iščemo,
od tega, po čemer hrepenimo,
od tega, za kar nam je trenutno
sploh še vredno živeti.

4. MI (ZEMLJANI)

Zavržemo hrano
in niti pomislimo ne,
koliko ljudi je lačnih in žejnih,
koliko energije in truda je bilo vloženega,
da banana pripotuje z drugega konca sveta,
zato da za nas ni več v redu,
ko rjave pike ima.
Niti pomislimo ne
na ljudi brskajoč za hrano po smeteh,
nikoli ne razmišljamo o takšnih stvareh.

Vsak ima drugačen pogled,
Evropejec,
z anoreksijo bolan,
Američan,
obiralec banan,
Afričan,
iz domovine pregnan.
Vsak ima svoj pogled,
a nihče ne ve,
kako naj spremeni svet.

Stvar postaja zaskrbljujoča,
kaj bodo jedla ljudstva bodoča?
A kaj ko nihče ne pomisli na te stvari,
vse se samo okoli koronavirusa vrti,
nihče se več okoli sebe ne uzre,
nihče se sam vase ne zazre,
podnebne spremembe so utonile v pozabo,
nihče ne ve,
da se slabšajo z vsakdanjo rabo.
Pri nas imamo probleme s prekomerno težo,
begunce skrbi, če bodo dobili vodo svežo.

Pa ostali?
Zdrava hrana jim je prva liga,
kaj se z odvrženo hrano zgodi,
jim je zadnja briga.

Redki se zavedajo, kaj se dogaja,
a večina se jih ne.
A tudi tisti se še bodo,
če ne prej čez nekaj let,
ko lačen in opustošen bo svet,
ko bodo ljudje
hodili
po ulicah
in si nadeli
mrk pogled
in imeli
lačen trebuh
in čutili
slabo vest,
le kako da so si dovolili zavreči
še tako plesniv kruh
v plastični vreči.

Drugo mesto

Ime in priimek: **Rok Vidic**

Naslov dela: Časopis Naravis

Razred in šola: 7. razred, OŠ Jurija Vege Moravčiče

Mentor/-ica: Tina Weinhardt Marks

26.10.2020 // PONEDELJEK // ŠTEVILKA I

NARAVIS

Odmetavanje hrane, onesnaževanje voda in plastika

(Vir: eucbeniki.slo.si)

Posebna številka o okoljskih problemih

ROK VIDIC, 12. 10. 2020

Kot veste, so po svetu zadnja leta izpostavljeni raznorazna poročanja o onesnaževanju, odmetavanju hrane in seveda problemih s plastiko, zato smo se pri uredništvu NARAVIS odločili narediti posebno številko na temo onesnaževanja in drugih podobnih ravnanj.

(Vir: radiocentera.si)

(Vir: zvezetmorgen.si)

NA KRATKO O ONESNAŽEVANJU

ROK VIDIC, 20. 10. 2020

Onesnaževanje je zelo širok pojem, ampak njegova osnovna definicija je prisotnost nezaželene snovi ali delcev v drugi snovi.

Delimo ga na:

- onesnaževanje zraka,
- onesnaževanje voda,
- svetlobno, zvočno, vidno in toplotno onesnaževanje,
- radioaktivno onesnaževanje,
- onesnaževanje s kosovnimi odpadki in
- onesnaženje zemlje.

Onesnaževanje je postalo aktualno vprašanje po drugi svetovni vojni, predvsem zaradi produktov vojaških testiranj nuklearnega orožja, in sicer v obliki radioaktivnih padavin.

Kmalu zatem se je zgodil še en dogodek, in sicer v Londonu leta 1952, "The Great Smog", pojav zaradi katerega je umrlo najmanj 4000 ljudi. To je izrazilo nastanek nekaj prvih večjih sodobnih okoljskih zakonodaj po letu 1956.

(Vir: Wikipedija - onesnaževanje)

V TEJ IZDAJI

STR. 2 - ODMETAVANJE HRANE

STR. 3 - ONESNAŽEVANJE VODA

STR. 4 - PLASTIKA

STRAN 1

26.10.2020 // PONEDELJEK // ŠTEVILKA I

NARAVIS

ONESNAŽEVANJE

ODMETAVANJE HRANE

ROK VIDIC, 14. 10. 2020

Letno zavrnemo 1,3 milijarde ton hrane, kar je dovolj, da bi vsako leto nahranili 3 milijarde ljudi. Ker pa se številke zaradi rasti populacije vse bolj povečujejo, bo kmalu to postal velik problem.

Na svetu je približno 1 milijarda ljudi, ki je lačnih, zato bi lahko z zavrnjeno hrano, ki je večinokrat še uporabna in užita, nahranili vsa lačna usta. Potem pa se pojavi vprašanje, zakaj hrano sploh odmetavamo.

Najpogostejše je odmetavamo zaradi prevelike količine skuhsne hrane in ne pravočasno uporabo te. Ne smemo pa pozabiti, da smo mi kupci tisti, ki imamo premoč nad trgovci in ne obratno. Imamo tudi predodke z uporabo hrane z že pretečenim rokom uporabe. Na primer, če je nekaj plesnivo, se to takoj vidi in vona.

To, ali je hrana še užita, ne določa vedno samo rok uporabe, ampak tudi naša čutila.

Vsako leto zavrnemo 1,3 milijarde ton hrane.

katere večina pristane v smeteh.

Z manj odpadne hrane vsaka država lahko prihrani veliko denarja, hkrati pa: smiselnimi investicijami skuje precejšnje gospodarske dobičke, saj: tem proizvaja številna nova zelena delovna mesta in znižuje emisije CO₂ v ozračje.

Kaj lahko naredimo doma?

1. Kupujemo s seznanom in s tem preprečimo, da bi kupili preveč izdelkov, sploh pa tistih, ki jih ne potrebujemo.
2. Pamemo shranjivostno živila.
3. Kupujemo le kar potrebujemo, s tem prihranimo denar in ustvarimo manj odpadkov.
4. Z ostanki ravnamo pametno in preudarno.
5. Kupimo ali pripravimo si manjše porcije.
6. Pripravimo hrano iz ostale hrane.

Kaj lahko naredimo v izobraževalnih ustanovah?

1. Če se da, hrane ne odmetavamo in jo pojemo do konca.
2. Jemo lokalno pridelano hrano.
3. Pravočasno sporočamo, ali bomo jedli obroke v šoli ali ne.

V SLOVENIJI

ROK VIDIC, 23. 10. 2020

Leta 2016 je povprečen Slovenec zavrgel 74kg hrane letno, kar je pretresljiva številka. Stanje v Sloveniji se precej razlikuje od držav, kjer so prizadevanja za zmanjševanje količin zavrnjene hrane že dlje časa na 'meniju' vladnih, medijskih in nevladnih organizacij.

STRAN 2

26.10.2020 // PONEDELJEK // ŠTEVILKA I

NARAVIS

ONESNAŽEVANJE

VODE

ROK VIDIC, 17. 10. 2020

Poznamo tri glavne vire onesnaževanja: industrija, kmetištvo in gospodinjstva.

Voda se v zraku lahko onesnaži s plini, raztopinami škodljivih snovi in trdnimi delci, na kopnem pa z odpadnimi vodami industrije, kmetijskih in prometnih površin, ter z odlagališči odpadkov. Onesnaženost vode, pa vpliva tudi na pomanjkanje pitne vode. Največkrat so žrtve pomanjkanja pitne vode otroci.

Med onesnaževalce vode spadajo tudi težke kovine, kot so svinec, cink, kositer, katere pa odstranijo z zapletenimi tehnološkimi postopki v čistilnih napravah.

Voda ima to lastnost, da se lahko očisti brez sodelovanja človeka. Takšen pojav imenujemo samočiščenje in ima dva dela, biološki in nebiološki del.

Pri biološkem delu se razgradljive sestavine, ki onesnažujejo vodo, razgradijo v okolju prijazne snovi, pri nebiološkem pa delujejo fizikalno kemijski dejavniki, kot so ohlajanje, usedanje, razredčevanje in izhlapevanje.

Medtem, ko voda kroži po Zemlji nabira različne primese, katere so mnoge škodljive za živa bitja. Na primer, v zraku lahko onesnaži s plini, raztopinami škodljivih snovi in trdnimi delci, na kopnem pa z odpadnimi vodami industrije, kmetijskih in prometnih površin, ter z odlagališči odpadkov.

Pitna voda se v gospodinjstvih porabi za: kopanje in umivanje (32 %), sanitarije (32 %), pranje (14 %), pomivanje (7 %), čiščenje (4 %), kuhanje (7 %) in drugo.

(Vir: temiscoustatasurleac.ca, primavoda.si, djasaki.net)

Velik vir onesnaževanja je tudi kanalizacija. (Vir: djasaki.net)

ONESNAŽENOST VODE

V SLOVENIJI

Velik problem je onesnaževanje podzemeljskih kraških voda, katerih je nepredvidljiva in ranljiva za onesnaževanje, saj v podzemlju spremeni tok in nepričakovano presahne.

V Sloveniji imamo 4 lestvice za kakovost vode, in to so:

1. I. razred – čista, pitna voda,
2. II. razred – delno onesnažena voda,
3. III. razred – onesnažena voda,
4. IV. razred – popolnoma onesnažena voda.

Večina slovenskih rek je v I. in II. kakovostnem razredu.

Kaj lahko naredimo, da zmanjšamo onesnaževanje voda in imamo čistejšo vodo?

1. Uporabljamo kuhinjske aparate, ki varčujejo z vodo in so okolju prijazni.
2. Se tuširamo namesto kopanja.
3. Ne zlivamo nevarnih snovi v odtok.
4. Uporabljamo okolju prijazna čistila in pralne praške.
5. Ne uporabljamo okolju nevarnih pesticidov, herbicidov in drugih nevarnih snovi.
6. Upoštevamo navodila za ravnanje z nevarnimi snovmi.
7. Zbiramo nevarne odpadke in jih odlagamo na določena mesta.
8. Skrivimo, da odplake pridejo do čistilni naprav.

(Vir: <http://www.o-4os.ce.educ.si/>)

STRAN 3

26.10.2020 // PONEDELJEK // ŠTEVILKA I

NARAVIS

ONESNAŽEVANJE

S PLASTIKO

ROK VIDIC, 26. 10. 2020

Plastiko so izumili leta 1839 in zelo kmalu je postala popularna. Večino tipov plastike je narejenih iz predelane surove nafte. Poceni izdelava in možnost natančnega prilagajanja lastnosti materialov namenu sta povzročila, da je danes plastika nepogrešljiv del človeškega vsakdana in si brez nje ne predstavljamo življenja.

(Vir: <https://www.bing.com/>)

Toda kmalu so je z njeno popularnostjo prišla tudi njena težava. Odpadki so se začeli kopičiti in začeli predstavljati grožnjo naravnemu okolju. Problem je postala zaradi napačnega odlaganja in zaradi malomarnosti.

(Vir: <https://www.bing.com/>)

Povzroča težave za živali, nekatere so že našli mrtve, ker so se zapletle v plastiko ali jo pogoltnile in zaradi tega umrle.

Ima pa plastika tudi negativen vpliv na nas. Namreč, če jemo ribo, ki je pojedla plastiko, bo ta prav gotovo prišla v nas.

Rešitev onesnaževanja s plastiko je v uporabi njenih alternativ. Tega problema ni mogoče rešiti zgolj z zbiranjem in razvrščanjem, ampak tudi z bolj premišljeno in manjšo uporabo.

Kaj lahko naredimo za manj onesnaževanja s plastiko?

1. Jo zbiramo na določenih mestih, v zbirnih kontejnerjih.
2. Uporabljamo alternative (upr. steklo, les...).
3. Uporabljamo steklene steklenice, vrečke za večkratno uporabo izdelane iz blaga, papirja...
4. Namesto plastičnih slanic uporabljamo kovinske, bambusove ali lesene.
5. Je ne odmetavamo v naravi ali kjer koli drugje.

ZA KONEC (MISEL M. GANDHIJA):

»Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu. Z majhnimi koraki boš začel najlažje tudi sam spreminjati planet.«

STRAN 4

Tretje mesto

Ime in priimek: **Alja Kranjc**

Naslov dela: Trebuh me boli

Razred in šola: 9. razred, OŠ Globoko

Mentor/-ica: Nataša Plevnik

TREBUH ME BOLI

Naj se predstavim - že od leta 2010 sem družinski hladilnik Bošimir pri družini Krajnc. Že, od kar so me naredili, sem se veselil svojega poslanstva. Vsi so mi govorili, da je biti družinski hladilnik častna in plemenita naloga, ki sem se je zelo veselil in ko so me kupili, sem komaj čakal, da začnem opravljati svoje delo.

Takoj, ko so me v trgovini Mars zagledali, so se Krajnčevi odločili zame, ker sem bil takšen lepotec in ravno pravšnje velikosti za njihovo kuhinjo. Bil sem svetleče bele barve in imel sem lep kovinski ročaj za odpiranje. Postal sem njihova desna roka.

Iz trgovine so me peljali, kot da sem kralj v kočiji. Po stopnicah tudi nisem potreboval sam hoditi, ampak so me kar na rokah nosili. Medtem ko so me nosili, sem takoj na terasi zagledal Gorenc. To je bil hladilnik številka dve, ki je ob poletnih dneh skrbel za pijačo, pa še zamrzovalnik je imel. Ampak jaz, Bošimir, sem bil glavni frajer, saj sem živel z ljudmi kot njihov družinski član. Zdelo se mi je, da sem jaz pomembnejši hladilnik, saj so me uporabljali 365 dni v letu, Gorenc pa je obratoval samo poleti.

In moje poslanstvo se je pričelo. Prvi teden sem se imel odlično. Vsa družina me je opazovala, me občudovala, skrbno čistila vsako packico politega mleka ali soka in me hvalila. Bil sem tako slaven in nezamenljiv, da so Krajnčevi vabili še druge družinske člane in prijatelje, sorodnike, da so si me ogledali. Predstavili so jim s ponosom vse moje tehnične zmogljivosti.

Vsakokrat, ko so Kranjčevi prinesli ogromno goro živil iz trgovine, so jih skrbno zložili vame in nikdar nisem bil prazen, počutil sem se kot na počitnicah. Tudi, ko sva se s prijateljem Gorencem pogovarjala po električnem toku, sem se mu vedno hvalil, kako lepo ravnajo z mano. Tako je Gorenc postajal vedno bolj ljubosumen, ker so se Krajnčevi na njega spomnili samo poleti. Jaz pa sem mu, po pravici povedano, kar malo namerno skakal po živcih s svojimi samo-hvalo-spevi.

Čez nekaj časa, kakšna dva meseca, ne boste verjeli, so se začele zadeve spreminjati. Minili so lepi dnevi tudi zame in začelo se je neprestano tlačenje živil v moje lepe poličke in predalčke. Zgodilo se je še nekaj bolj groznega. Vonjave, vonjave so se širile po mojem telesu. Postal sem jezen, ker je hrana v meni začela gniti, pojavila se je moja najhujša mora. To je bila plesen. Krajnčevi so vedno jogurte, sire, namaze in druge stvari, ki so imele samo še nekaj dni do roka uporabe, potiskali do moje zadnje stene, kjer se je vse pokvarilo. Kupovali so tudi uvoženo sadje, kot so na primer papaja, avokado, liči, ananas, ki je gnilo v meni, ker ga niso pojedli. Ne morem vam povedati, kako je šele to smrdelo. Tudi čistili me niso več tako pogosto. To olajšanje me je doletelo samo še enkrat na dva meseca. Seveda čistoča ni trajala dolgo v meni. Nekaj dni sem bil še čist, potem pa sem spet zavonjal slabost v svojem trupu in se je vse spet ponovilo.

Počutil sem se grozno. V svoji žalosti in razočaranju sem se pričel bolj spoštljivo pogovarjati s svojim prijateljem Gorencem, ki sem mu kar zavidal njegovo poletno delo. Potožil sem mu, kako se počutim. Njemu ni nikdar slabo, saj pijača ne zgine, jaz pa moram v smradu prebivati dva meseca. Gorenc ima skoraj vse leto počitnice in še zamrzovalnik, da se hladi, meni siroti, je vedno vroče. Sem že tudi razmišljal, da bi začel protestirati in bi se kar ugasnil, ampak bi potem hrana na toplem še hitreje gnila in smrdela, moja slabost bi se še poslabšala.

Groza, kaj me je doletelo. Hrano so samo kupovali, kupovali, tlačili vame ... pojedel pa je ni do konca nihče. Z Gorencem sva razmišljala, da bi spremenila svojo profesijo in postala hladilnika v hotelski sobi, kot so najini daljni sorodniki. Tam je šele lepo, ker je pijača zelo draga in te gostje sploh ne odprejo in še očistijo te najmanj enkrat na teden.

Takšne reči so se dogajale še nekaj tednov, minil je prvi mesec, drugi ... Ko so nekega dne le ugotovili, da lučka več ne sveti oziroma, da sem se pokvaril. Poklicali so zdravnika in postavili so mi diagnozo – pregrevanje. Krajnci so morali biti ves teden brez mene, tudi moje zdravljenje ni bilo poceni. Zdravnik je še podal celo navodila, kako je potrebno z mano ravnati, da bom bolj zdrav.

V tistem času so se Kranjčevi le zamislili. Ugotovili so, da se morajo do mene začeti drugače obnašati, če ne, se bo spet ponovila ista zgodba. V obdobju mojega zdravljenja v bolnišnici za hladilnike, ko nisem obratoval, se je tudi v družini Kranjčevih spremenila ena navada. Glede na okoliščine so nakupili manj hrane in tudi metali je niso več stran v takšnih količinah kot prej, ker so je imeli toliko, kolikor so je bili zmožni pojesti in nič več. Ko so me spet pripeljali domov, zdravega, so njihove oči spet božale moje hladno telo. Tokrat z razumevanjem in spoštovanjem.

Krajnci so se končno naučili lekcije in postal sem najsrečnejši hladilnik na svetu. S svojimi dejanji je družina reševala tudi širši družbeni problem zavržene hrane. Manj so je metali stran. Zato vabim vse ljudi, da tudi vi osrečite svoje hladilnike z odgovorno nabavo in porabo hrane, da bodo opravljali svoje delo tako veselo kakor jaz. Tako boste pomagali tudi širšemu okolju in vse prihodnjim rodovom.

Prvo mesto

Ime in priimek: **Timoteja Koroša**

Naslov dela: Kaj nam bo prihodnost prinesla, če...

Letnik in šola: 4. letnik, Srednja zdravstvena šola Murska Sobota

Mentor/ica: Metka Prelog

KAJ NAM BO PRIHODNOST PRINESLA, ČE ...

Hrana je naše največje bogastvo. Živimo v svetu, na katerem vladata bogastvo in revščina. Razlika med bogatimi in revnimi je ogromna. Bogatim se zdi hrana kot nekaj samoumevnega, vendar se ne zavedajo, da lahko nekomu en zavržen kruhek pomeni celo premoženje.

Bil je lep miren večer. Nina se je odpravila spat. Pojedla je še pol kosa kruha, ostanek je pustila na mizi. Ulegla se je v posteljo ter se podala v svet sanj.

Sanje so jo ponesle v leto 2070. Vse je bilo drugače. Bilo je temno. Zaslišalo se je samo ropotanje. Bum! Bum! Bum! Nina je se je ozrla okrog sebe. Vse okoli nje je izginilo. Skozi okno se je valil temen dim ter zaudarjalo je po gnilobi. Odpravila se je iz sobe v kuhinjo, kjer je zagledala velik kup smeti. Vsa miza je bila polna odpadne hrane. Vsi koši, vsa posoda je bila polna smeti, od katerih se je vil nenavaden smrad. Če si pogledal od blizu, si lahko videl bele črve. Fuj! Pogledala je skozi okno, vendar ni videla ničesar. Vsa ulica je bila zasuta s smetmi. Stopila je skozi vhodna vrata ter obstala. Odbil jo je strašen vonj. Videla je le velike gore smeti, od katerih se je vil smrad ter bel dim, kot ga je nekoč ob zori videla kaditi se od dedkovega gnoja na kmetiji ter iz njiv, ko se je z avtobusom peljala v šolo. Mimo nje so tekale podgane. Sosedje so hodili oblečeni v bele pajace ter z maskami, da so lahko dihali ob vsem tem smradu. Vsak je hodil po svoje. Nihče ni nikogar pozdravil. Ta vonj, ki se ji je zarezal v nos, jo je odvrnil in vrnila se je nazaj v hišo. Stekla je v kopalnico, da bi si z milom umila obraz, saj ni več zdržala tega smradu. Ko si je namilila obraz, je odprla pipo. Iz nje je bruhnila temno rjava voda, ki je zaudarjala po mrtvih ribah ter po gnoju. Vodo je hitro zaprla, ko je skozi vrata zagledala platenko vode na kuhinjski mizi. Hitro je odskakljala ponjo ter si z njo umila obraz.

Postala je lačna. Šla je v kuhinjo, da bi si pripravila zajtrk. Komaj se je izognila vsem smetem v kuhinji, da je lahko prišla do hladilnika. Ko ga je odprla, so bile v njem same pločevinke. Pogledala je, kaj piše na njih. Bilo je konzervirano meso ter konzervirana zelenjava. Ko je pogledala podrobneje, je opazila, da je na vseh konzervah pisalo »pridelano v laboratoriju«. Odprla si je konzervo zelenjave. Vse je imelo okus po plastiki. Spomnila se je okusa, ki ga je okušala, ko je mama prinesla zelenjavo z vrta in si zaželela le-te. Šla je do okna, skozi katerega se je videlo na vrt, vendar tam ni bilo ničesar. Videla je le par posušenih trav ter eno drevo, ki je sredi pomladi odvrгло liste. Ni mogla verjeti svojim očem. Vse je bilo spremenjeno. V daljavi ni bilo otrok, ki bi se igrali na igrišču čez cesto, ni videla sosedovega starejšega para, ki je zelo rad posedal na vrtu in pil čaj. Ni slišala ptičjega petja, ni bilo ničesar, kar bi kazalo, da še okoli nje obstaja neko življenje. Bilo je, kot bi padla bomba in pokončala vse okoli sebe. Nato se je vsa užaloščena vrnila nazaj v kuhinjo in pojedla tisto pločevinko hrane, ki si jo je prej odprla. Zraven je pojedla še košček kruha, ki pa je imel okus vse prej kot po pravem kruhu. Bil je ves gumijast ter plastičen. Vendar je kljub temu pozajtrkovala, saj lačna ne more iti v šolo.

Ko se je uredila, se je želela odpraviti na avtobus, da bi šla v šolo in je poklicala prijatelja, s katerim sta vedno hodila skupaj na avtobus. Ta ni razumel njenih besed, da naj bi šla skupaj v šolo. Zdelo se mu je čudno, kako bi šla skupaj v šolo, ko pa že nekaj let avtobus ne vozi in je šola zaprta. Ni ji bilo jasno, zakaj je kar naenkrat padla v tak svet.

Prijatelj ji je dejal: »Stanje je obupno! Hrana se je z leti začela z drugimi odpadki na veliko metati stran in odlagališča so se nenormalno polnila. Odpadkov hrane niso uspeli odvažati ter jih predelovati, zato se je vse ustavilo. Nobenih smeti niso več odvažali in ljudem so se začeli odpadki ter odpadna hrana kopičiti. Ker niso vedeli kam z njo, so jo najprej odvažali na vrtove. Od začetka je to zemlji dobro delo, potem pa je postajala prst vse bolj kislja in niso uspeli pridelati ničesar. Nato pa drugega ni preostalo kot to, da so odpadke začeli odvažati na ulico ter na ceste. Te hrane je bilo vse več in kupčki na ulicah so se povečevali. Vse več je podgan ter drugih zajedavcev in z njimi so prišle tudi bolezni. Ljudje umirajo ter nič več ne prihajajo na ulico, temveč so se zaprli v hiše. Iz nje gredo le še, če je res nujno in kadar morajo v službo. Odpadki so se začeli kar skozi okna metati na cesto. Čisto smo se izolirali ter se več nič ne videvamo. Občasno vidiš le poštarja, ki pripelje hrano, ki si jo ljudje naročijo preko spleta. Otroci ne smejo več na ulico, promet se je ustavil, voda pa ni več pitna. Saj si najbrž videla, kakšne barve je in kako smrdi. Fuj! Enkrat sem jo poskusil in sem se komaj zadržal, da nisem bruhal. Strokovnjaki so jo pregledali in povedali, da je ni priporočljivo uporabljati. Zato je potrebno vso vodo kupiti in s tem pride še več odpadkov in plastike. Vsa hrana se prideluje v laboratorijih, saj na poljih ne zraste niti četrtnina hrane, kot je zrasla nekoč. Tudi živali umirajo, ker nimajo hrane s polja, da bi lahko kmetje kvalitetno pridelovali meso in druge živalske izdelke ...«

»Groza! Kam pelje ta svet,« je osupla Nina. Ob teh besedah prijatelja ni mogla ničesar več povedati. Zamislila se je, kam bomo prišli, če bomo tako nadaljevali ... Ker ji ni šlo v glavo, kako lahko ljudje tako živijo in nič ne ukrenemo za boljši svet, je o tem povprašala prijatelja.

Ta ji je odgovoril, da se je od začetka še nekaj ljudi ukvarjalo s tem in se je borilo in ozaveščalo ljudi o problemu odvečne hrane, o ljudeh po svetu, ki bi bili zelo veseli tega koščka kruha, ki ga oni zavržejo ter o tem, kaj lahko sledi, če bodo tako nadaljevali, vendar jih ljudje niso poslušali in so delali po svoje. Tudi sam se je udeležil shodov za podnebno pravičnost ter bil v skupinah, ki so ljudem delile letake o odvečni hrani ter o ljudeh, lačnih po svetu, vendar nič ni pomagalo lenobnim ljudem, ki bi morali le malenkost spremeniti svoje navade. To je bilo seveda za ljudi preveč in zagovorniki za boljši svet niso dosegli ničesar. Ko pa je stvar postala nevzdržna za življenje, pa je bilo prepozno ...

Nina je ob tem obstala in ni mogla spregovoriti besede. Prekinila je pogovor, se usedla nazaj za mizo in razmišljala o tem, kaj vse se je zgodilo.

Nato pa zasliši čudno ropotanje. In kar naenkrat se spet pojavi v svoji sobi. Pogleda na telefon in vidi datum. Pisalo je leto 2021. Hitro skoči iz postelje in pogleda skozi okno. Na ulici vidi ljudi, ki že hitijo v službo ter otroke, ki tečejo na avtobus. Slišijo se le kriki ljudi ter ropotanje tovornjaka na koncu ulice, ki je nalagal odpadke iz kontejnerjev. Pogledala je še navzdol po ulici. Nikjer ni bilo nobenih smeti. Za trenutek je obstala. »Kakšne sanje,« si je rekla. Nato se je odpravila iz sobe proti kuhinji. Vse je bilo lepo počiščeno, le tisti kruhek, ki ga včeraj za večerjo ni pojedla, je bil na mizi. Hitro je mami povedala za svoje sanje, mama pa jo je podučila, da sanje lahko postanejo resničnost, če bomo še naprej tako ravnali s hrano in je ne bomo spoštovali. Nina je hitro vzela tisti kruhek od včeraj, si nanj namazala pašteto in si zraven narezala še papriko. Mmmm, kako je bila paprika okusna. Niti malo ni imela okusa po plastiki. Ob tem pa se je ozrla skozi okno na vrt, kjer je vse zelenelo. Slišal se je krik otrok, ki so se igrali na igrišču čez cesto. Zagledala je tudi sosedov starejši parček, ki je že užival na vrtu na sončku in pil čaj. Nina je bila ob

tem prizoru takoj boljše volje in je sklenila, da mora tudi ostale prijatelje in ljudi okrog sebe opomniti o svojih sanjah in o tem, kaj se nam lahko zgodi, če bomo na veliko odmetavali hrano in druge odpadke.

Na poti v šolo je iz avtobusa opazovala lepo pokrajino v jutranji rosi. Bila je navdušena, ko se je peljala mimo njiv, iz katerih se je valila tanka jutranja megla. Prvo uro je imela na urniku biologijo, kjer je sošolcem in učiteljici povedala o svojih sanjah ter jih podučila, kaj se lahko zgodi, če bomo še naprej tako ravnali s hrano in se iz nje norčevali. Učiteljica je bila o njeni ideji, da morajo nekaj ukreniti, navdušena. Takoj je stopila v akcijo, prinesla plakate, na katere so Nina in njeni sošolci narisali ter napisali, kaj lahko pričakujemo na svetu, če bomo še naprej tako ravnali. Plakate so izobesili po šoli. Izdelali pa so tudi letake, ki jih je Nina razdelila po svoji soseski in s tem opomnila sosede, pred kakšno katastrofo smo. Na letakih je tudi pisalo, kako lahko ljudje poskrbijo za manj zavržene odpadne hrane:

1. Načrtuj svoj jedilnik!
2. Načrtuj svoje nakupe!
3. Poskrbi za pravilno shrambo živil!
4. Poskrbi za red v hladilniku!
5. Glej datume!
6. Uporabi ostanke hrane!

S temi svojimi sanjami se je tudi Nina veliko naučila. Naučila se je ravnanja z zavrženo hrano, da je potrebno skrbno načrtovati svoje obroke, več hrane pridelati doma, kot pa jo kupiti v trgovini v plastični vrečki ter da je potrebno ljudi ozaveščati o problematiki, ki sledi, če ne bomo vzeli stvari v svoje roke ter začeli ravnati kot zreli potrošniki, saj na drugi strani sveta veliko ljudi ter tudi veliko ljudi okoli nas, za katere niti ne vemo, čaka na tisti košček kruha, ki je nam vsem odveč, ter ga vržemo v smeti. In s tem sem ugotovila, kaj nam bo prihodnost prinesla, če ... bomo še naprej tako neodgovorni ter nezreli in bomo s hrano počeli takšne neumnosti, kot smo do sedaj.

2. in 3. mesto ni bilo podeljeno.

Likovni natečaj

Prvo mesto

Ime in priimek: **Katarina Možina**

Naslov dela: Sadje v skodelici

Razred in šola: 1. razred, OŠ Poljane, podružnica Javorje

Mentor/-ica: Darinka Bertoncclj

Tretje mesto

Ime in priimek: **Jon Koren**

Naslov dela: S starim kruhom in odpadno solato hranim kokoške

Razred in šola: 1. razred, OŠ Šturje Ajdovščina

Mentor/-ica: Renata Lemut in Laura Žgur

Prvo mesto

Ime in priimek: **Špela Ogulin**

Naslov dela: Preveč sladkarij imam! Preveč hrane imam!

Razred in šola: 4. razred, OŠ Metlika

Mentor/-ica: Duška Vlašič

Drugo mesto

Ime in priimek: **Sara Miketič**

Naslov dela: Tudi vi mečete hrano v smeti?

Razred in šola: 6. razred, OŠ Belokranjskega odreda Semič

Mentor/-ica: Vlasta Henigsmann, Miha Henigsmann

Tretje mesto

Ime in priimek: **Emma Kobe**

Naslov dela: Selfie: obiranje jabolk s prijateljicama

Razred in šola: 6. razred, OŠ Vinica

Mentor/-ica: Jasmina Strugar

Prvo mesto

Ime in priimek: **Anej Kobe**

Naslov dela: Spoštujmo hrano iz naših sadovnjakov

Razred in šola: 7. razred, OŠ Komandanta Staneta Dragatuš

Mentor/-ica: Jasmina Strugar

Drugo mesto

Ime in priimek: **Lucija Kostelec**

Naslov dela: Vsi smo povezani – naj kroži tudi hrana!

Razred in šola: 8. razred, OŠ Metlika

Mentor/-ica: Duška Vlašič

Tretje mesto

Ime in priimek: **Beti Jene**

Naslov dela: Hej, še meni malo!

Razred in šola: 9. razred, OŠ Boštanj

Mentor/-ica: Nena Bedek

Posebna nagrada

Ime in priimek: **Ana Hutar**

Naslov dela: Belokranjska gibanica za vse

Razred in šola: PPVI V., OŠ Milke Šobar - Nataše

Mentor/-ica: Andreja Schwenner

Posebna nagrada

Ime in priimek: **Danijel Simić**

Naslov dela: Dam ti svoje jabolko

Razred in šola: PPVI III., OŠ Milke Šobar - Nataše

Mentor/-ica: Andreja Schwenner

Posebna nagrada

Ime in priimek: **Rok Perko**

Naslov dela: Izvoli moj krof. Hrane ne smemo metati stran.

Razred in šola: PPVI IV., OŠ Milke Šobar - Nataše

Mentor/-ica: Andreja Schwenner

Posebna nagrada

Ime in priimek: **Žiga Hudorovac**

Naslov dela: Nisem lačen. Dam ti svojo ribo.

Razred in šola: PPVI IV., OŠ Milke Šobar - Nataše

Mentor/-ica: Andreja Schwenner

Posebna nagrada

Ime in priimek: **Anja Medenjak**

Naslov dela: Če hrano vzamem, jo pojem!

Razred in šola: 5. razred, CVIU Velenje

Mentor/-ica: Robert Klančnik

Prvo mesto

Ime in priimek: **Anja Rupar**

Naslov dela: Zavržena

Letnik in šola: 4. letnik, Šolski center Novo mesto

Mentor/-ica: Tadeja Lamut

Drugo mesto

Ime in priimek: **Zoja Vučko**

Naslov dela: Ista pot, drugačen konec

Letnik in šola: 1. letnik, Gimnazija Šiška

Mentor/-ica: samostojno delo dijakinje

Tretje mesto

Ime in priimek: **Dan Klenovšek Krsnik**

Naslov dela: Reality of the poor

Letnik in šola: 1. letnik, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana

Mentor/-ica: Meta Hrovat

Fotografski natečaj

Prvo mesto

Ime in priimek: **Lana Išpanov**

Naslov dela: Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga

Razred in šola: 8. razred, OŠ Metlika

Mentor/-ica: Duška Vlašič

Drugo mesto

Ime in priimek: **Kolja Kovačič**

Naslov dela: To ne sme biti naša prihodnost

Razred in šola: 7. razred, OŠ Vič

Mentor/-ica: Veronika Klošak

Tretje mesto

Ime in priimek: **Katja Kremesec**

Naslov dela: Suh kruh pa kokoškam!

Razred in šola: 8. razred, OŠ Metlika

Mentor/-ica: Duška Vlašič

Prvo mesto

Ime in priimek: **Latoja Drmaž**

Naslov dela: Človek za človeka

Letnik in šola: 3. letnik, Ekonomska šola Novo mesto

Mentor/-ica: Nina Umek Lovrić

Drugo mesto

Ime in priimek: **Karin Rogelj**

Naslov dela: Veliko več, kot samo kruh

Letnik in šola: 2. letnik, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana

Mentor/-ica: Miha Golob

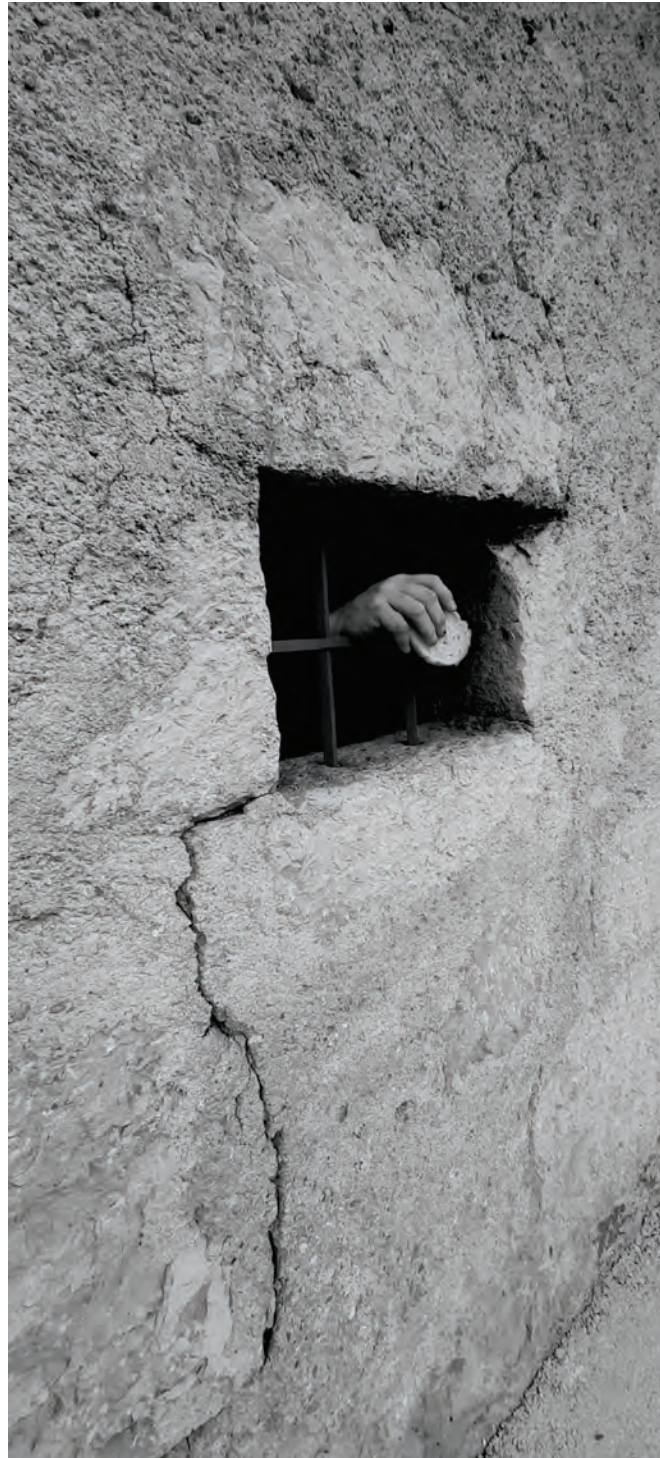
Tretje mesto

Ime in priimek: **Lucija Kambič**

Naslov dela: Preobilje?

Letnik in šola: 4. letnik, Šolski center Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola

Mentor/-ica: Aleksandra Matjašič

Video natečaj

Prvo mesto

Ime in priimek: **Lin Čadež**

Naslov dela: (Pre)obložena miza?

Razred in šola: 8. razred, OŠ Cerkno

Mentor/-ica: Anica Svetik

<https://www.youtube.com/watch?v=EAPIZCSswCs>

Drugo mesto

Ime in priimek: **Zoja Skaza**

Naslov dela: Jaz njim, one meni

Razred in šola: 9. razred, OŠ Polzela

Mentor/-ica: Mojca Cestnik

https://www.youtube.com/watch?v=h6aCysUjV_k

Tretje mesto

Ime in priimek: **Lina Kačičnik**

Naslov dela: Smet za nekatere ljudi,
hrana za druge

Razred in šola: 8. razred,
OŠ Frana Roša Celje

Mentor/-ica: Maja Skakić

<https://www.youtube.com/watch?v=zAzNMVfec0c>

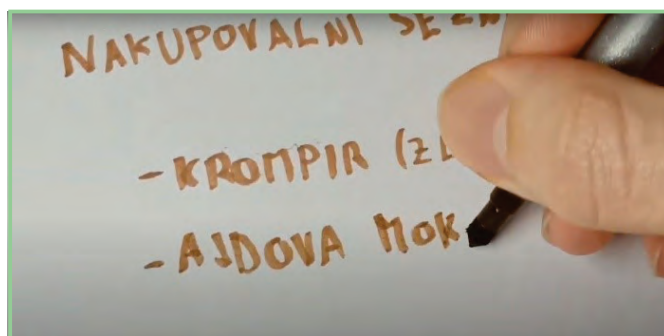
Prvo mesto

Ime in priimek: **Matija Peršak,**
Lisa Elisabeth Strouken,
Nuša Korez

Naslov dela: Spoštujmo hrano
za boljši jutri

Letnik in šola: 3. letnik, Gimnazija Ptuj

Mentor/-ica: Vida Vidovič

<https://www.youtube.com/watch?v=RATYtffsO7k>

Drugo mesto

Ime in priimek: **Lina Kmetec**

Naslov dela: Od odpadka do posladka

Letnik in šola: 1. letnik, Srednja
zdravstvena in kozmetična šola Maribor

Mentor/-ica: Branko Cvikl

<https://www.youtube.com/watch?v=KLKoZptS0YE>

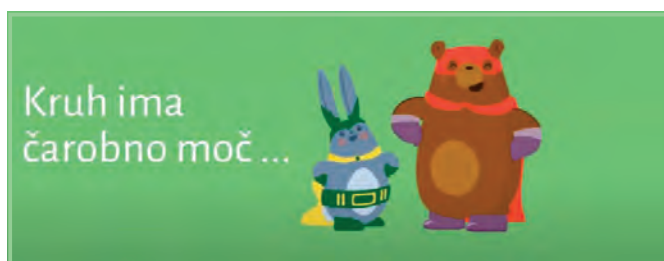
Tretje mesto

Ime in priimek: **Lara Kladnik,**
Sara Žužek

Naslov dela: Če kruhek pade ti na tla,
poberi in poljubi ga

Letnik in šola: 3. letnik, Šolski center
Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska
in vzgojiteljska šola

Mentor/-ica: dr. Lorena Mihelač

<https://www.youtube.com/watch?v=uZ7iyqXIV3E>

Internetni natečaj

Nagrada v kategoriji osnovnih šol

Ime in priimek: **Lana Kokot, Luka Vetter in Nik Geč**

Šola: OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

Mentor/-ica: Helena Ošlovnik

<https://os0120.evropavsoli.si/>

Nagrada v kategoriji srednjih šol

Ime in priimek: **Nik Ivančič, Tadej Jagodic in Ana Jesenovec**

Šola: Srednja medijska in grafična šola Ljubljana

Mentor/-ica: Meta Hrovat

<https://ss0120.evropavsoli.si/>

